

Milán király.

Fejedelmi vendége volt közelebb Budapestnek; a szomszéd fővárosunkba, hogy a szomszéd kiállításunkat. A kiállítás nagy mértékben nyerte meg tetszését, a mi reánk nézve csak előnyös lehet. Régen hangoztatjuk a jelszót: keletre magyar! És valóban, a magyar iparnak és kereskedésnek kelet felé kell tekintenie, ha áruit értékesíteni akarja.

A nyugat megveszi terményeinket; de iparcikkeinkre nem utal; mert a nyugat nem védte Európát századokon át a török ellen s így volt ideje ahoz, hogy ipart teremtsen és kereskedését virágzó állapotba emelje, míg mi harcoltunk és a földet miveltük.

A nyugat iparcikkeivel elárasztja Európa többi részét s vele versenyezni nehéz, sőt nem lehet, mert olcsó munkával dolgozik; míg nálunk kevés a tőke és drága a munka, s így mi se természetesebb, mint hogy az ipar nagy harczerén mi vagyunk a gyöngébb fél.

Ily körülmények között ma szűk körre

vagyunk szorítva iparunkkal s hogy a versenyt Európa többi népeivel kiálljuk, az iparkodáson kívül, piacra van szükségünk, a hol iparcikkeinket elárúsíthatjuk, vagyis ama piacokat kell fölkeresnünk, a hol versenyképesek vagyunk. E piac természetesen csak keleten lehet, még

pedig első sorban tőszomszédunkban, Szerbiában. És ezért tartjuk mi örvendetes jelenségnek azt, hogy Szerbia királya megnevezte kiállításunkat, vásárolt, és személyesen győződhetett meg arról, hogy Magyarország

És közelebb vettük még amaz örvendetes hirt is, hogy Milán augusztus hóban József főherceg vendége lesz a Margitszigeten, és egy hónapot szándékozik itt tölteni Budapesten. József főherceg saját lakását bocsátja a király rendelkezésére és lakásának tervét már el is küldötte Milánnak.

És midőn mi a körünkben időzött és közelebb ismét érkező fejedelemnek arczképét bemutatjuk, életrajzi adatait, a következőkben foglaljuk össze.

Obrenovich Milán herceg Milos fia, gyermek és ifju korát Párisban töltötte a hol fejedelmi nevelésben részesült. — 1868-ban királlyá kiáltotta ki őt Szerbia és az ifju fejedelem elfoglalta a trónt és sok ambícióval látott a fejedelmi teendőkhöz. — 1874-ben házasságra lépett Keschko Nataliával, Keschko orosz ezredes ifju és szép leányával, a ki gazdag hozománnyal jött Szerbiába, mert atyja tudvalevőleg egyike Oroszország leggazdagabb embereinek.

Nem fogjuk itt részletezni az 1877-iki eseményeket, a melyek Szerbiából indultak ki s a melyeknek következménye

ipara mennyit halad és mit képes kiállítani. Milán király, mint tudva levő, itt időzése alatt a kiállítás egyik legtevékenyebb tagját, Zichy Jenő grófot, a Takova-rend nagy keresztjével diszította fel, a mi a nemes gróf kitüntetésén kívül egyuttal elismerése volt a kiállítás sikerültének.

lőn ama véres háboru, mely a szerb lázadással kezdődött, utóbb pedig az egész Európát foglalkoztató orosz-török háboruvá nőtte ki magát és a melynek részletei nálunk ismeretesek. Az események lezajlása után királlyá kiáltatott ki és ma Európa elismerte.

MILÁN KIRÁLY.

Néhai Károlyi István gróf emléke.

A napokban Főthon, jelenleg Károlyi Sándor gróf, a kitünő, gondos, a jeles főúr birtokán utaztam keresztül . . .

Eszembe jutott a boldogult Károlyi István gróf, a ki, míg élt, kitünően vezette a gondviselés naplóját . . .

Eszembe jutott nemzetünk közönye, mely az elfeledésben nyilatkozik.

Alig egy pár éve, hogy a boldog emlékeztőt a főthi családi sírboltba temettük és ma már, közel hozzátartozóit kivéve, alig-alig emlegetik.

Pedig Károlyi István gróf első helyet érdemel nemzetünk diszcsarnokában.

Eszembe jutott, hogy a nagy főurat, a kitünő hazafit, kit az ország koronás királya személyes barátságára méltatott, nem szabad abban a feledékenységekben hagyni, a mely áldással körített nevét már burkolni kezdi . . .

Hány író, hány művész van, a ki mindent Károlyi Istvánnak köszönhet. Az élők háládtos szívében emléke kitörölhetlen lesz. Ők mindig kegyelettel gondolnak arra a főúrra, ki bal kezével úgy adott, hogy nem tudott róla semmit jobb keze.

Itt, a főthi templom előtt, vagy kedvencz parkjában szeretném én látni az ő szobrát, hogy az idegenek bámulhassák, s öröksége hitbizományi utódja mindig szem előtt láthassa, mi az az erkölcsi majorátus, mi kötelessége van egy Károlyi grófnak a társadalommal szemben. A nemesség kötelez; a vagyon nemcsak a pihenés párnája, hanem a főuri erények gyakorlásának eszköze is.

E mellett a szobor mellett óhajtanék én még egy örökbecsűbb emléket is. A nagy férfiú nagy tetteinek leírását szeretném egy avatott tollból olvasni.

A kinek a király saját házához vitte a kitüntetést és írószobájában lepte meg, annak az embernek az emlékét minden évben föl kellene eleveníteni, mint Széchenyi István grófét, kinek eszméit érvényre emelni segítette, ki tőle merített nagyon sok tervet. Az ő emlékére is lehetne néha a Széchenyi serlegét kiüriteni a nemesség emlékünnepén.

Sajnos, hogy Kemény Zsigmond báró a politikai mély belátásával, a regényíró ragyogó irányával nem jellemezte őt, a ki a szó szoros értelmében igaz hazafi volt.

A élők közül hű munkatársa, Bossányi László birtokában igen érdekes levelek vannak. Köszönő iratok ezek azoktól, kikkel jót tett. Az irodalom legelőbbkelő munkásainak hálakönnyei ezek.

Sokat tudna megírni Danielik püspök is, a ki bizalmasan élt vele jó ideig. És ő írni is tud.

Kitünő művészünk, Ligeti Antalt ő neveltette. Sokáig lakott Főthon, a hol a nemes gróf műcsarnokot rendezett be számára. Ligeti Antal adatai Károlyi Istvánról fontosak és igen szépek . . .

Gyermekei és özvegye is nagybecsű részleteket tudnak, de ezer és ezer ember, kinek szeméről a könnyet letörölte, nélkülözéseiket enyhítette, tudna róla fontos adatokat. Pestvármegye régi tisztikarából az élők, a megye, a jótékony intézetek, az akadémia levéltára sok szépet szolgáltatnának. Mindenesetre elismerésemért kötelességet végezne a család, ha boldog

emlékezteti Károlyi István gróf emlékét egy lelkesülni képes, de nem udvaronczi íróval megíratná. A hízlekedésre nem szorult a nagy férfiú életében se, halála után pedig emlékét sértené.

Egy ilyen életrajz nemcsak korrajz lenne, mert nevéhez vannak kötve hazánk legfontosabb eseményei, hanem egyuttal aranykönyv, melyből az arisztokrácia igen sok lelkesedést merithetne.

A noblesse oblige örökös mementója lenne ez, melyet a fiatal főúr az imádságos könyve mellé tehetne.

A szobor a főthi parkban sok zárandókot gyűjthetne s előtte, ha nagyjainkra gondolnánk, ez az örvendetes kétegy mérethetne föl:

Nem tudom én, ki volt nagyobb?

Bolygó.

A magyar nemesség képződése.

I.

A honfoglalás után Árpád, a hét törzs vezére, s a nép főbbjei az alpári sikon nemzetgyűlést tartván, Magyarország csak 140 év után fejlődni kezdő rendes állami létének, s majdnem hogy ezred évig tartó arisztokratikus kormányformájának alapját vetették meg, s oly intézkedéseket léptettek életbe, melyek tolytán az országban talált s Árpádnak meghódított, bolgár s egyéb nemzetiségű szabadoknak és nem szabadoknak a magyar nemzetbe való beleolvadása lehetővé váljék. E bölcs és hódító nagy mérséklet által nemcsak a nemesi szabad osztály szaporodott s a haderő növekedett, hanem az állandó lakhelyeken tartózkodó, földmiveléssel és csekély házi-iparral foglalkozó és nem szabad nép is a nemzeti vagyont gyarapítván, buzdító példa gyanánt hatott arra, hogy Géza herceg az örökké csatározó magyar nemzetet is állandó lakhelyekhez köthesse.

Habár Géza herceg s keresztény misszionáriusok által befolyásolt környezete belátták, hogy a folytonos csatározás, és nyugot Európa, Olaszország és Bizancznak hadi zsákmány szerzése végetti folytonos bebarlangolás a magyarokat is arra a szomorú sorsra juttatja, mint a rokon avarokat és kunokat, a kiknek megmenekült maradványai Zalamegye délnyugati részében és Székelyföldön találtak menedéket, békés irányu intézkedései nem annyira saját rendeletei s a politikai mélyebb belátással bíró befolyásos nagyok, mint ama körülményt mozdították elő, hogy a nemzet, melynek nagyrésze elvérzett, némileg kifáradva, nyugalom után vágyott. A nemzet főbbjei tehát a vezér békés irányának hasznos voltát belátva, s tőlük kisebb-nagyobb mérvben függő szabadokat maguk után vonva, szolgálkival együtt állandóan letelepedtek, lakásul szolgáló várakat építettek, falvakat és városokat alapítottak, és a marha tenyésztő népet földmiveléshez szoktatták.

Az ily módon állandó lakhelyekre települt nemesség, az anyagi jobblétnak élvezetét megízlelve, csakhamar földhöz ragadt, s a czélnélküli, csupán fegyverforgatási zsákmány utáni vágyból származó hadjáratokról önkénytelenül lemondott. A hatalmasok gyengébb szomszédjaik rovására terjeszkedtek, az alsórendű szabadokat elnyomták s maguktól minden tekintetben

függökké tették. A szomszéd országok fegyveres bekalandozása megszűnván, a nemzet előbbkelői figyelmüket inkább az ország belviszonyaira irányozták. Erre leginkább a keresztény vallás terjedése s a térítő befolyása nyújtott alkalmat. E térítő részben már Géza, de főleg István vezéri kora alatt, a teret tán öntudatlanul arra készítették elő, hogy első királyunk az elfoglalt és szelidülni kezdő országból szilárd alapra fektetett, rendezett államot alkosson. Szt. Istvánnak tántorithatlan következetességgel s egyes esetekben majdnem a kegyetlenség határáig terjedő szigorral keresztül vezetett intézkedései, a fegyvelés engedelmességhez nem szokott nemesség érdekeivel gyakran összeütközvén, ez a király rendeleteinek fegyveresen is ellent állt, mint például Bótha vezér a térítési ügyben s Kupa vezéri, majdnem uralkodói függetlenségének védelmében; de a bölcs és erélyes király ez ellenszegüléseket nemcsak hogy megtörte, hanem a felkorbácsolt kedélyeket újból kiengesztelni is törekedett.

E csekély horderejű s csirájokban elfojtott belviszályok, melyeknek természetes oka, a majdnem független törzsek akaratának, a király vagy inkább általa képviselt nemzet akarata alá való rendeltetésében rejlett, a nemesség a kormány elleni oppozíciójának első s századokon át annyiszor s annyi irányban bekövetkezett jelenségei valának, melyeknél azonban — a Habsburg-ház koráig — indító okul, rendesen magánérdek szolgált.

A fennebb említett villongások elnyomására Szt. István magyar serege elég erős, de főleg feltétlenül megbízható nem lévén, erélyes intézkedéseit német lovagok által hajtatta végre részben bérelt idegen, főleg német csapatokkal vitte keresztül s szolgálatauk jutalmául, a béke helyreálltával birtokot adományozott nekik, például Hunt vezérnek. E betelepített, bőkezűen jutalmazott, magyar nemességre és tekintélyes állásokra emelt lovagok az első indigenák lévén, birtok és családi összeköttetés következtében a nemzetbe csakhamar tökéletesen beleolvadtak, s kőbor vitézek helyett magyar urakká alakulván át, a nemzet szellemi erejének s kulturális haladásának nem csekély előmozdító lettek.

A magyar királyság megalapítása óta, mintbogy ez kormányzási hatalmát mindinkább terjeszteni és szilárdítani akarta, a nemesség jogai gyakran, részben érzékeny csorbítást szenvedtek. Ennek természetes következménye az lett, hogy e nemesség kisebb-nagyobb része, de egyes esetekben egész tömege is, a fennálló kormánynak, illetőleg az uralkodónak ellene szolgált s az «arany bullát» kivéve nyílt pártütésben nyilvánult, mely nem egy új király választásával végződött. E mozgalmakat az Árpádok korszakában az a körülmény könnyíté, hogy az Árpád-házból egyenesen leszármazó fejedelmek száma elég nagy volt arra, hogy egyike vagy másika a korona, vagy az ország egy részének elnyerése reményében, a pártütők élére álljon. A belviszályok keresztülvívásában mindkét részről segélyhadak, vagy legalább olasz, német, lengyel s egyes esetekben bizanci kalandoroknak nagy száma vevén részt, a nyertes fél hű fegyvertársait mindig csak birtokkal és hivattal jutalmaz-

hatá meg, mi által ezek is a magyar nemesség tagjaivá lévén, a nemzetbe beolvadtak s a sok csatározás által szenvedett hézagokat, rövid idő folytán tökéletesen asszimilált elemmel pótolták. A tatárjárás után bekövetkezett tömeges bevándorlás a nemesi osztályra befolyást azért nem gyakorolt, mert a telepítettek jobbára a nem szabad osztályhoz tartozván, csak a kipusztult földmivelő népet pótolták. Ezek közül egyedül az Erdélybe telepített és prerogatívákkal ellátott szászok veendő ki, kik majdnem a jelenkorig azt hitték, hogy az országban «status in statu» gyanánt élhetnek.

A vegyes házakból való királyok korszaka volt az az időszak, melyben a magyar nemesség legtöbb, de rendkívül gyorsan megmagyarosodott elemet vett föl. — A trónkereséssel járó armányok, a pártok megoszlása, idegen befolyás, és gyakran bekövetkezett rendetlen belviszonyok, melyekből az egyik vagy másik pártgyőztesen lépett ki, nemkülönben az akkor virágzó ököljog és erőszakos birtokfoglalás, nemcsak erre, de arra is bő alkalmat nyújtottak, hogy az akár ősi, akár az országba később telepedett nemesség egyes tagjai, hatalmas oligarkákká emelkedjenek. Ez élelmes, bátor és vasakaratu férfiak számos helyőrséggel ellátott, jól felszerelt fellegváraikból egész vidékeket hatalmuk alá hajtva s a kisebbek minden ellenállását eltiporva, birtokaikat így vagy amúgy elfoglalva, kis királyok gyanánt uralkodtak vagy gazdálkodtak, a gyenge királyok seregeinek sikeresen ellentálltak, s a király választásoknál döntő befolyást gyakoroltak. Ilyenek voltak például a Csákok, Thürzók, Kontok, Garák, Ujlaky-ak, Losonczy-ak, Cilleiek, Szilágyiak, Komoróczyiak, Balassiak, így később Zápolya, ki fél Magyarország királya és Erdély fejedelme lett. Csak nagy királyainknak, mint Nagy Lajosnak és Corvin Mátyásnak sikerült, hogy hatalmukat egyidőre megtörje, vagy szellemi felsőbbségének alája rendelje, míg gyenge, és armánykodásra hajló királyainkat saját céljaik elősegítésére használták fel.

Midőn a hét törzsvézér Árpádot fővezérnek megválasztván, vezénylete alatt hazánkat elfoglalá, nemzetünk, mint már említettük, a vezérekből, alvezérekből, szabadokból és nem szabadokból állá; s habár a fejedelmi ranggal egy értelmű fővezérség, a honfoglalás előtt tett véreskü következtében Árpád ivadékait illeté, s maga és családja a nemzet zöme fölött, a vezéri czímet rangot és nevet csak a tényleg uralkodó fővezér vagy fejedelem viselé, az Árpád-ház nem uralkodó tagjai a hercegi czímet és rangot csak a királyság megalapítása alkalmával kapták. A vezérek, alvezérek s ezek ivadécai, mint a nemzet nagyjai, előkelői s a fejedelem hivatott tanácsosai, a főnemességet, a szabadok pedig a köznemességet képezték, mint Szt. Istvánnak fiához, Imre herceghez irt rendeletei I-ső könyvének 4-ik, 21-ik és 26-ik ugy 2-ik könyvének 55-ik fejezete, melyben a honszervező bölcs király a herceget, mint utódát, az ország nagyjai, nemesek, urak, szabadok, udvarnokok és egyházi nemesek iránt követendő magaviseletre figyelmezteti. Minthogy a szabadok nemcsak irt, de a későbbi királyok rendeleteiben is külön lesznek említve, föltehető, hogy ez

elnevezés alatt a szabadság élvezetével, de nemesi jogokkal fel nem ruházott, letelepített katonák és volt zsoldosok értendők.

Ezt annyival inkább gyaníthatjuk, mert Szt. István — mint történetileg tudva van — a keresztény hit terjesztése ellen indított részletes fölkeléseket s Kupát nagy részben német zsoldosokkal fékezte. — A szabadok számát ezenkívül azok a szolgák szaporíták, kiket uraik akár a táborban, akár más alkalomkor tett hű szolgálattért vagy feltűnő vitézség jutalmául felszabadítottak.

A nemesség és ország nagyjai, a kik annak csak előbbkelő, befolyásosb és vagyono-b részét képezték, voltak a főpapokkal egyetemben arra hivatva és rendelve, hogy az ország minden vidékén a kormányzást vezessék, és a megye-birókkal egyetemben igazságot szolgáltatassanak. A mint azonban a régi intézkedésekből és királyi rendeletekből látni, őseinknél a lopás rendkívül elterjedt büntény lehetett, mert az Árpád házi királyok majdnem mindegyike, kinek rendeleteit s törvényeit ismerjük, a lopás ellen szigorúan intézkedik, s arra a hajlanyirástól kezdve az akasztásig és a szabadság vesztéséig terjedő büntetést szab. (Lásd Szt. László alatt a Pannon hegyen tartott országgyűlés határozatai 2-ik könyvének 5. 11. 12. 13. és 14. fejezetét.) E büntényt még a papok is gyakran elkövetették, mert Szt. László rendeletei II-ik könyvének 13-ik fejezete a lopáson kapott papokat egyházi hatalom fenytésére bizza. Az emberölés és testi sértés ily szigorúan korántse fenytettvén, bűnsággal volt megvátható, ellenben a nő-rablás és erőszak az illetőnek gyakran életébe került, a miből világosan látható, hogy őseink a családi tisztas életet nagyra becsülték.

Az árpádházi korszak első felében a gyakori belzavargások, külfáborok s a pogány szertartások fölélesztésére törekvő három felkelés a nemzet átalános művelődését nagyon gátolták, de annál gyakoribb alkalmat nyújtottak arra, hogy a főnemesség és kezdetiől fogva nagy vagyont nyert egyház hatalma és befolyása növekedjék. Ez utóbbi már Szt. Istvántól nyert előjogainál fogva állandóan oda törekedett, hogy befolyását az ország kormányában érvényesítse, a világi hatalmat az egyháznak alája rendelje. Ez a törekvés a Szt. István után következő királyok alatt nagy eredményre vezethetett is, mert Szt. László rendeletei III-ik könyvének 15-ik fejezetében törvényé nyilatkoztatja: «hogy a királyi rendeleteknek megvetője, ha püspök is, megbüntetésendő». Míg az egyház rendszeren a kormánnyal tartva, a nemesség jogait saját befolyásának előmozdítása céljából csorbitgatni segíté, az előjogaira féltékeny fő- és közép-nemességből kiváló oligarkák a kormánnyal, ha a dolog nyílt pártütésre nem is került, kisebb-nagyobb mértékben ellenkeztek s daczoltak, úgy hogy Szt. László kénytelen volt elrendelni, hogy azok, a kik a birói pecsétet (megidéztetést) el nem fogadják, a királyi udvarba kísérendők.

Kálmán király is, ki rendeletei I-ső könyvének 5-ik fejezetében a grófokat, s I. k. 38-ik fejezetében a polgári osztályt először említi, a főurak és nemesek tulkapásai ellen intézkedik, s I. k. 16 f. a kolostorok vagyonát megnyirbálja, azoknak a II-ik

András «bulla aureajával» ujabban megerősített jogai bofolyását és hatalmát korlátozni nem bírta. Kormányja alatt a polgári életben az egyháziak is annyira bele vegyültek, hogy rendeletei I-ső könyvének 70 ik fejezetében elrendelni kénytelen volt, hogy a papok világi öltözetben ne járjanak. Daczára annak, hogy az «arany bulla» az oligarkák keletkezését nagyban elősegítette, II. Andrászsarnokságát ellensúlyozni igyekezett több intézkedése által: például hogy idézés nélkül senki se legyen elítélhető (2 §.); az eddigi bírák mellé megyei és udvari ispánokat és királyi bírákat rendel (5 §.); a nádort, felső bírósági joggal ruházta fel (7 §.); elrendeli, hogy a nádoron és bánon kívül két méltóságot senki se viselhessen; a parasztoakat elnyomástól óvja (13 §.); sőt eltiltja, hogy a királyi sertéseket szolgálatot tevők erdeiben legeltessék. (22 §.) Ha az «arany bullát» némileg ellensúlyzó rendeletek a közügyre nézve hasznosak valának is, a nemesség és fejlődő oligarkák hatalmaskodásait és a kormány elleni daczra hajlandó irány követését, a melynek ösztönzője rendszeren magánérdek volt, korántse gátolta meg.

A magán- és pártérdek folytán bekövetkezett eme viszály először is a tatárjárás alkalmával abban nyilvánult, hogy IV. Béla a tatárhad közeledtének hallatára, az ország összes hadi erejét összegyűjteni, s a betörő hadnak elejébe állítani képtelen lévén, a Sajó melletti csatát elveszté s az ország és velé a nemesség és kiváltságos osztály is majdnem elpusztult s az ország újbóli feltámadását csak a király erélyének köszönhetette.

E csapás a nemesség, egyház és király közt szorosabb egyetértést és összetartást eredményezett s a rendezett viszonyok helyre állítása csakis minden erő egyesítésével vált lehetővé.

Az által, hogy az országban Kuthen vezér alatt vissza maradt kunok s tatárok lettek telepítve, a nemesi osztályban és szabadokban szenvedett csorbák némileg pótolva lettek; a rablánczra fűzött földmivelő és paraszt osztályban ejtett hézagot azonban csak idegen, főleg német és bolgár bevándorlók által kellett helyre ütni. A tatárok távozta után az ország megmaradt népe s a letelepített kunok és tatárok részint régi, részint újból kitüzött lakhelyeiket elfoglalták ugyan, de a birtokviszonyok tetemesen változván, erőszakos foglalásnak tág tere nyílt. A végre, hogy a birtokviszonyok újból rendeztessenek, IV. Béla rendeleteinek 8-ik cikkében elhatározta, hogy a viszonyokat újból rendező országgyűlés évenként Szt. István napján, melynek ünnepies megtartását II-ik András rendelményeinek 1-ső §-val határozta el, Székes-Fehérváron egybegyűljön, s ezen minden megyéből 2—3 előkelő nemes részt vegyen. Az ország újbóli szervezésének s a birtokviszonyok megalapításának ideje szintén alkalmat nyújtott arra, hogy egyrészt idegen kalandor vitézek hazánkban szerencsét s birtokot keressenek s szerezzenek, másrészt, hogy a befolyásos és terjedelmes birtokokat igénylő nemesség hatalmát minél inkább terjessze s ősi vagy foglalt birtokait gyorsan épített várakkal védje, mely várakba elegendő őrséget helyezve, akár a királynak, akár a tatárok

nak ellentállhasson. E, később, kivált a vegyeskorszak alatt gyakran daczos bevillongásokat előmozdító védelemre, s részben támadásra is biztos támpontot nyújtó rendszer már IV. András alatt annyira kifejlődött, hogy az 1298-ban Pestén tartott országgyűlésen hozott rendeletek 10. §-a szerint «ujabb váraknak királyi engedelem nélkül való építése be lett tiltva». A birtokviszonyok még e király alatt se levén végképen rendezve, ennek teljesítésére vidékenként 4 nemes és egy királyi ember lett kirendelve, (13. §.) a legfelsőbb és megyék feletti biráskodás pedig a nádorra lett ruházva, (32. §.) kinek ez alkalommal meg lett hagyva, hogy csak tavasszal, nyáron és ősszel, de télen ne, — s mindenkor szabad ég alatt biráskodják; a külföldi jövevényekre nézve pedig a nevezett országgyűlésen törvényileg ki lett mondva, hogy idegenek főhivatalokat ne viselhesenek.

Az előadottakból kitűnik, hogy a nemeség jogai az Árpádok korszakában nem csak hogy nem csökkentek, hanem az oligarkhiának V-ik István és Kun László alatt bekövetkezett fejlődésével tetemesen növekedtek, de minthogy — mint említve volt — ennek cselekedetei s elhatározásai igea gyakran önérdek által lettek vezetve, a vegyes korszak alatti pártviszályoknak hatalmas előmozdítójává válván, a nemzet e miatt Mohácsnál másodszor bűnhődött. A megyéknek mint testületeknek országgyűlési képviselőte, mondhatjuk, IV. Béla alatt vette kezdetét.

Nemzetünknek ugy a honfoglalás előtti, mint vezéri s Árpád-házi korszakára való tekintetből visszapillantva, a bizancki történelmi feljegyzésekből tudjuk, hogy őseink legnagyobb része pogány volt; isticnek folyók mellett s ligetekben marhát, főleg fehér lovat áldoztak, s táltosoknak nevezett papjaik, mint a római és görög augurok, a beleikből jövendöltek.

A nevezett kútforrások különben azt is említik, hogy a Don és Volga között tartózkodott Hetu Moger-oknak* nagyrésze a zsidó vallást követte, mely Jeruzsálem pusztulása után köztük akkor terjedett el, midőn őseink a mostani Dél-Oroszországnak keletibb, az Ural hegység alá nyúló rónáin tartózkodtak. A Géza herceg alatt már gyökeret vert, s Szt. István alatt nagyrészen elterjedt keresztény vallás sem a pogány vallást, sem a zsidó hitet nem irhatta ki a nemzet szívéből, a mit nemcsak a Kupa, Vata I. Béla alatti pogány lázadások, — melyek azonban inkább uralkodásra vezető pártérd-ekből, mint vallási érzelemből lettek szitva, hanem ama törvényes intézkedések is bizonyítanak, melyek a keresztény és zsidók között kötött házasságokra és pogány áldozatokra vonatkoznak, így pl. Szt. László rendeletei I-ső könyvének 10-ik fej. és Kálmán rendeletei II-ik könyv. 2-ik fej. A tatárjárás után a pogány vallás végképen elenyészett, vagy oly kivételes és ritka esetekre szorítkozott, hogy ellene törvényes intézkedések nem lettek téve.

A párisi szalon.

III.

A szobrászat.

A szobrászat mindig kiváló helyet foglal el a szalonban s gyakran elragadja a pálmát a képirás elől. Ez erős és szolid alapokon nyugvó, kiválóan francia művészet, mely annyi viszontagságon ment keresztül, a középkori mesterek alkotásai óta egész a jelenkor fiatal, erőteljes és sokat ígérő nemzedékének alkotásáig, most is derekasan van képviselve.

Elsőnek kell emlitenünk Mercié-től Mme Charles Ferrynak sirkövéte. Ez emlékkő előtt az első naptól kezdve csak a csodálat hangja volt hallható. Pedig lehet-e valami egyszerűbbet képzelni egy gyászfátyollal borított, ülő női alaknál! Hanem az állás oly siralmas; a félig lecsukott szemek annyi mély bánatot, a vállra horgasztott fej oly vigasztalhatatlan kétségbeesést fejeznek ki, hogy az örök fájdalomnak e jelenetét nem lehet szemlélnünk a nélkül, hogy rajtuk is egy ki-mondhatatlan melankólikus érzés ne vegyen erőt; az élet keservei, a halál borzalma és kegyetlensége tünnek fel előttünk, mindnyájunknak eszünkbe juttatva elszíratott könnyeinket és mentől tovább nézzük e szobrot, a szenvedésnek és a megindító érzelmeknek fuvalma csap meg bennünket. Nem tudom, hogy a szegény elhunyt alakját akarta-e a művész bemutatni, a mint utolsó lehetetével szétszakít minden köteletet, mely őt a földhöz köté, — vagy inkább az ókor ama sirköveihez akart bennünket visszavezetni «Emlékben», — mint a hogy azt a tárgymutató nevezi — a melyeken a feltüntetett rokon alak az elhúnyttal társalog? Mi inkább az utóbbi föltevésnek szeretünk hitelt adni, nem látva mást a Mercié által idealizált női alakban, mint egy hiv barátnőt, a ki virágot hint hant jára elhunyt társnőjének, s kit a halál oly korán, életének tavaszán, annyi kecsgető remény és sugárzó öröm közepett ragadt el kedvesei köréből.

Nem hagyhatjuk el a bas-reliefs-eket a nélkül, hogy meg ne említsük Lemairenek «Házasságát», a mely kiválóan elegáns darab és Ottinak hideg, üres, követelő és szónoklatias művét, melyet ő «Marche triomphale de la République»-nak (a köztársaság győzelmi felvonulásának) nevez; allegória arczkép, minden van e széles kompozícióban, kiváló bizonyítékául a társaságnak, mely a mesterséget a talentumtól elválasztja.

Croisynek «Armée de la Loire» (Loirei hadsereg) szobrában, mely különben egészen más értékkel bíró mű, szintén sok dolog van összehalmozva; ágyúkerék, ágyú, puskák, pisztolyok és lovasemberek, elannyira, hogy a figyelem nem tud hová irányulni a nagy zűrzavarban, mely megjárna egy festmény előkészületének, de a mely nagyon is túllépi a szobrászat határait. Lehet, hogy a hatás, melyet jeleztünk kevésbé lesz érezhető akkor, ha az emlékkő fel lesz állítva Chanzy tábornok szobrával a tetején, de a mű okvetlenül nyert volna, ha kevésbé erős kiemelkedést árult el. Meny nyivel inkább hajlik a féldombormű az egész domborműhöz, (ronde-bosse) annyi-val inkább kell hogy egyszerűsítse magát,

mind a vonalak sokaságát, mind a cselekmény természetét illetőleg; ez már elemmentaris szabály, melyet Croisy nagyon is szem elől tévesztett.

Némán haladunk el a Bartholdi által G. Jundtnak emelt szobor előtt; a Mercié szomszédsága sokat árthatna neki. Különben is számos csoport vonja magára figyelmünket. Itt vannak azok, melyeket már ismerünk s a melyek most végleges márvány vagy bronz alakban jelennek meg előttünk. Ezek között látjuk «Edipuszt» Huguestól, «Edipusz és Antigonét» Schrödertől, továbbá «Bélizárt» Laporte-tól, «Alma Lareust» Fagel-tól s a «Fatalitást» Christophé-tól.

A főszöntvények között találjuk: Dailou-nak «Szerencsésjét», Lavoiseau-nak «Májusi éjét», Chrétien-nak «Anyai örömét», Bognio-nak «Quasimodo elragadja Esmeraldát», Solabadie-nak «Idyllejét» és Dalou-nak «Silén győzelmét». E legutóbbit illetőleg nem szorítkozhatunk az egyszerű helyeslő megemlézésre, mely vagy elégtelennek, vagy túlzottnak tünnek fel, a szerint a milyen értelmet tulajdonítanak neki. Nagyon buzgó barátok kitüntetés-i éremről beszéltek, szükséges tehát egy megokolt tiltakozás. Képzeljük el Bakhusz nevelőatyját számaron ülve, alig bírva az egyensúlyt fentartani részegségében, körülötte társai mindkét-nemből, akik részint, ülésében igyekeznek őt támogatni, részint lábainál hamperegnek; akárhogy nézzük is e hömpölygő tömeget, nem látunk egyebet kidüllesztett hátnál, vaskos oldalbordáknál, kifeszített izmoknál, elterülő kövérségeknél; a férfiak legalább erőt fejeznek ki, de a nők utálatosak; nincs egy mozdulat, a mely erőszakos és durva ne volna, nincs egy vonal, melyen a szem megpihenhetne, egy öszhang, mely ne volna megzavarva, mindenütt csak a karok, czombok, mellek; háta és mindennemű visszataszító meztelenségek rémitő egyvelege, a maga kicsattanó és hanyag gazdagságában. Ha az a félistennek, a múzsák szövetségének kísérete, ugy meg kell vallanunk, hogy nagyon messze szakadt a Parnasszustól. Carpeau ama híres csoportjában, mely annyi vitát idézett elő s a melyben a szerző kereken megtagadta az antikvitas jogosultságát, nem táncosnőinek rútságát, hanem mozdulataiknak szenvedélyes kitöréseit vetették szemére és ha a vonalak bármily kevés mozgást árultak is el, de legalább vonalak voltak és volt bennük kompozíció. De Dalounál nincs más, mint egy fékezetlen részegség, hústömegek, melyek himbálóznak és alkalmat nyújtanak kiváló detaildarabokra, melyekben a kidolgozásnak mesteri volta jut diadalra, de a mely egészben véve a leghatásnékülőbb darabot alkotja, melyet szobrászat valaha létrehozott.

Nem kiméltük volna a dicséretet két évvel ez előtt Dalou-nak «Etats Généraux» című darabjától; sokkal nagyobb tehetség ő, sem hogy ma elhallgathatók előtte kritikánkat; tartózkodjék tehát azoktól, akik daczára ennek csodálják őt. Az összehatás rovására, a darabokban kifejtett művészet minden időben a művészet hanyatlását jelentette; ha ezen az uton megmarad, nagyon könnyen leránthatja minden reményünket, melyet kitűnő tehetségéhez kötöttünk. Legalább *Blanqui* fekvő alakjában, melyet a híres konspirator sirja fölé szánt,

* Hét vezér alatt levő magyaroknak.

ha csak a realitást kereste, úgy azt szerencsésen meg is találta, a mennyire az elrendezés összhangja azt megengedhetővé tette: a rideg szemfödő alól, mely a lesóványodott halottnak tagjait fedi, nagyon kiérezzük a hosszú évek börtön levegőjét, mintha csak a folytonos szenvedésnek visszhangja kelne felénk.

Minő ellentét rejlik a felfogásban, a mint Chapu, szintén egy fekvő alakban a halált ábrázolja mely ugyancsak sarkónak van szánva. Igaz, hogy itt egy nő forog kérdésben s ez a nő véletlenül orleansi hercegnő. A félig nyitott szemek ébredező álmodat látszanak kifejezni, az oldalra hanyatlott kar — melyet könnyekkel fognak áztatni a dreuxi kápolnában gyermekei — s melynek egyedüli ékessége az az összhangzatos drapéria, melyben a művész az örök álmát alvó hercegnőt öltöztette. Igazán nem tudjuk, mit dicsérjünk leginkább az «*Ifjúság*» szerzőjének e kiváló remekében? Az általános felfogás összhangjában a bájnak annyi jelével találkozunk, valamint a legkisebb részletben választékos sággal és a végtelen gyöngédség kifejezésével. Mindig örömmel fogunk visszaemlékezni egy szalonra, a mely Mercié és Chapu két új darabjával ismertetett meg minket.

A bizonyos célra készült szoborművek között meg kell még említenünk a «*Malebranche*»-t G. Debrie-től, a «*Nemzetőrt*» Aizelin-től, a «*Rendőrt*» Morice-től és a «*Cemeres héroldokat*» Guilbert és Cordonnier-től; e különböző szobrok az új városháza díszítésére szánvák, a hol igen tisztességesen fogják bemutatni a jelenkori művészetet; az arikeológiai pontossághoz hozzájárul még a kivitelben tanusított és a valódi tipushoz méltó karakter kifejezés.

Eljutottunk a különleges szobrokhoz, melyek minden rendeltetési célt kizárnak. A fekvő szobrok között egy kelt különösebb figyelmet: az «*Álom*» Escoulá-tól, egy végtelen sok kellemmel felruházott gyermek által jelképezve; az ülő szobrok között találjuk «*Maratét*» Baffié-től, melynek a bronz kiváló jellegét kölcsönzött, továbbá a «*Haldokló Moliérét*» Allouard-tól, mely tökéletesen megtartotta főszminta alakját; a márvány gyönyörű kivitelű, a helyzet hanyagság, az arczkifejezés bágyadtsága, a draperiák szépsége mind közreműködnek ahhoz, hogy a művet egy művészi beccsel bíró történelmi művé avassák.

Térjünk át a modellekre. Itt van Falguière-nek «*Vadászó nimfája*» (Nymph-chastereste) kinek a bronz, ugylátszik, komolyabb kifejezést adott, anélkül azonban, hogy csökkentené az élet elevenségét. Mellette tündöklök Antonin Carlésnak «*Fiatal-sága*», sugározva az úde bájak szüzi mez-telenségétől; távolabb találjuk «*Chanzy*» tábornok szobrát Crank-tól «*Joubert*» tábornokét Aubé-től, «*Edgar Quinétjét*» Millet-től, «*Diogenest*» Marioton-tól, «*Galatét*» Marqueste-től, kinek felemelt karja, testének harmonikus vonalait, gyönyörűen emelik ki, továbbá a «*Munka*», az «*Igazság*» és az «*Építészet*» allegorikus alakjait Lebourg-tól, Carles-tól és Thomas-tól.

Itt vannak még az ujonnan jött főszalakok: Delaplanche-nak «*Circé*»-je, Labatot-nak «*Mózes*», Fassé-nak elegáns «*Bajadèreje*», Rambaud-nak «*Pernetteje*» egy világos patakocská előtt térdelve, «*Gambetta*» szobra, mely inkább nehézkes, mint monu-

mentális, Thabard-tól «*Francés Garnier*» Tony Noël-től, «*Jacques Bonhomme*» Baffier-től (karakter kép) és «*Salomé*» Schönwerk-től, mely daczára keskeny finomságának, mégis választékos.

Magától érthető, hogy mi csak a kiválóbb darabok előtt állunk meg, azok előtt, melyek többkevesebb sikerrel erőt bizonyítanak és a figyelmet megérdemlik. Hogyan válasszunk például a mellszobrok ama légiója közül, mely a termék hosszában beláthatatlan sorfalat képez s melyeknek legnagyobb része csak azok előtt bír értékkel, a kik többé-kevésbé rútvonásait az utókor számára megörökíteni akarták. Ha valahol, úgy itt van helye a tömeges kihagyásnak. Kezdjük az arczképeknél. Valami gyönyörű az a két mellszobor, mely Michel Dumast és P. de Saint-Viktort ábrázolja Guillaume-tól. Az első a tudóst nyílt tekintetével és nyájas arczkifejezésével mutatja be, a másik a művészet fölmentje, egy nemével a büszkeségnek és a fenköltnek fejtartásában, mintha mindig az örök szépet keresné. Mindkettő érdemes, hogy egy muzeumban szerepeljen. Delaplanche Coppéét, a fiatal költőt és új akademikust mutatja be, Barrias Marmontel zeneművészt, Crauk Gallifet tábornokot, Franceschi Emil Augiert, a híres drámaíró, Rodin A. Proustot a volt művészetek miniszterét, Leroux Renant, Amy Mistralt, a népköltőt, Marqueste Constantné asszonyt, a festő nejét.

Találunk még két gyönyörű büsztre: «*Béatrixe*» és «*Ophéliára*» Agathon Leonard-tól. Ezek többet érdemelnek egyszerű fölemlítésnél: az elsőnek feje babérokkal van övezve és Dante fiatalkori arcvonásaira emlékeztet; nemesség, fenséges nyugalom és kiváló elegancia, elsőrangú művé emelik e darabot. A másik, a semmiségbe bámuló, meredt szemével, felnyitott szemhéjakkal és nyitott szájjal egy gondolat nélküli mosolyt ábrázol; a szerencsétlen leány haja mezei virággal van tele, melyek közül egynehány vállaira esik s zilált hajfürtjeiben akad meg; de a mit szó nem képes visszaadni, az a tekintetnek ama kifejezése, melyből shakespearei érzelmek terjednek szét s a feltűnően egyszerű fej, a művész csodálatos ügyességére, vall, mellyel a márványt kezeli.

A. Leonard tavaly egy gyönyörű «*Annonciationnal*» lépett fel, melyet a jury nem talált méltónak az elismerésre, reméljük hogy ez idén a szobrász urak nem fogják megtagadni régi munkatársuktól a mestorré avatás jogosultságát. Méltán és két ízben megérdemelte!

Regmeczi P. János.

A kivándorlásról.

A hírlapok gyakran teszik a közönséget figyelmessé, hogy Amerikába ne vándoroljon ki; mert a letelepedés már ott is nehézségekkel jár. Azok a jó idők elmúltak, a midőn az új világ örömmel fogadta be a vén Európa lakóit; ma már ők is anynyian vannak, hogy megkivánják, hogy a kivándorló ne csak munkaképes legyen, hanem egyuttal némi vagyonnal is bírjon. Az amerikai munkások hozzá vannak szokva a magas munkabérekhez és mindazokat

ellenségeiknek tekintik, a kik a munkabért leszorítják.

Ismeretesek a törvények, a melyeket az amerikai unio több állama hozott a kínai kivándorlók ellen, a melyek a kínait egyenesen eltiltják az Amerikába való kivándorlástól és csak nemrég történt, hogy kínai munkásokat szállító hajót nem engedtek kikötni. Mintha az Egyesült-Államokban is elmúltak volna a régi jó idők! Az sem aranyország többé!

Ha van egy ország, melynek lakói az anyaföldhöz ragaszkodnak, bizonytal házánk az. Nincs nép, a mely lakhelyét oly nehezen változtatná, mint a magyar. Mintha csak igazolni akarná a közmondást, a melyet apáink századokon át hangoztatnak, sőt mi több, annak valódiságáról teljesen meg voltak győződve, hogy «*Extra Hungariam non est vita*».

Adatok bizonyítják, hogy míg Európa többi államaiból milliókra menő néprajok vándoroltak ki, addig nálunk egy-egy kivándorló ritkább volt a fehér hollónál. A kivándorlók között első helyen vannak Nagy-Britannia alattvalói, a honnan 1815—75-ig nem kevesebb mint 8.286,720 egyén vándorolt ki. Németországból pedig 1832—75-ig, tehát körülbelül negyven év alatt két milliót meghaladó lakos költözött el. Nagy kivándorlási hajlammal bírnak továbbá a csehek, a kik különösen az ötvenes években, a kaliforniai arany bányák fölfedezése után siettek az új világrészbe.

Hazánkban a kivándorlás csak az utóbbi időkben kezd lábra kapni. A kivándorlók számának növekedése az utóbbi években azonban oly nagy volt, hogy ennek okait szükséges volna tanulmányozni. Az ide vonatkozó statisztikai adatok meglepőek.

Igy 1867-től 1873-ig, tehát hét évi időköz alatt összesen 557 egyén, míg 1880-tól 1884-ig, tehát rövid négy év alatt 31,358 egyén vándorolt ki hazánkból. És pedig:

1880. évben	4363.
1881. «	6826.
1882. «	8929.
1883. «	11240.

E néhány év adatai tehát egészen új világitásba helyezik népünk ebbeli hajlamait. Hogy azonban főleg a nyomor volt a kivándorlás indító oka, annak legnagyobb bizonyossága az, hogy a kivándorlás kiváltképp a felvidékről történik, a legtöbb kivándorló pedig tótajku. Az 1883. évi sárosmegyei közgyűlési jelentés Sárosmegyében 10,000-re tette a távol levők számát. Tehát egy megyéből több vándorolt ki, mint a mennyi ezelőtt egy egész évszázadon át Magyarországból.

Érdekes jelenség azonban, hogy e kivándorlottak, daczára annak, hogy országot cseréltek, mégis visszagondolnak szülőföldjükre és szeretettel csüggnek azokon, a kiket itt hagytak. A kivándorlás a családi kapcsolatot nem szakítja el; mert megtakarított pénzüket haza küldik. Igy Sárosmegyébe 1882-ik év első felében 126,372 frtot küldöttek, 1881—82-ben pedig a budapesti pénzintézetek 1.497,000 frt 72 krt fizettek ki amerikai utalványokra, melyek legnagyobb része 10—30 frt között változott, a mi jele annak, hogy ezt az össze-

get munkások küldték. Mindez pedig a mellett bizonyít, hogy ők a visszatérésre gondolnak, tehát haza vágynak.

A hazánkbeli kivándorlás soha se volt oly nagy, mint az utóbbi években, még az emigráció korszakában sem, a midőn Ke-

rényi, Ujházi és számos más politikai kitűnőségünk kénytelen volt a hazát elhagyni. Akkor pedig az Egyesült-Államok kormánya nevezetes engedményeket tett a magyar és lengyel menekültek részére. Ime itt közöljük az Egyesült-Államok török-

országi nagy követének, a magyar emigráció egyik kiváló tagjához, Balogh Jánoshoz intézett levelét, mely érdekes világot vet ama viszonyra, mellyel az Egyesült-Államok kormánya a magyar emigráció iránt viseltetett.

A levél így hangzik :

Légation des Etats Unis d'Amérique
Constantinople le 25 Mai 1850

Monsieur le Colonel

Au mois de Janvier passé, le gouvernement des Etats Unis m'a autorisé à offrir de transporter ~~en~~ en Amérique M. Komuth et ses compagnons à Brousse, à bord de certains bâtimens nationaux Américains, qui étaient alors sur le point de partir pour les Etats Unis. De ma connaissance, il n'y avait dans le temps qu'un seul des réfugiés (le Major Boeck) à Constantinople qui voulait émigrer en Amérique, et il s'est embarqué pour ce pays à bord de la frégate à vapeur américaine le Minerva qui étaient alors à Constantinople. Depuis le mois de Janvier, je n'ai pas reçu de dépêches de mon gouvernement, et comme les batiments dont il est question sont déjà partis, je n'ai plus à ma disposition les moyens de fournir le passage à ~~aux~~ réfugiés qui voudraient émigrer en Amérique.

J'ai lieu de croire que le Congrès des Etats Unis a fait une concession de terres en faveur des réfugiés Hongrois et Polonais, mais n'en ayant pas

reçu aucune notification officielle, je ne sais rien sur l'étendue de la concession, ni sur les conditions dont elle pourra être accompagnée. Toutefois je crois que la quantité de terrain assignée à chaque émigré ne sera pas moins de 160 acres (à peu près 64 hectares Français, ou dreihundert Preussische (kleine) Morgen), et que la concession sera absolument libre de toute condition. Je ne suis pas sans espérance que le gouvernement des États Unis me fournira les moyens de transporter au moins une partie des réfugiés en Amérique, et dans ce cas je ne perdrai pas de temps à vous en avertir.

Je vous prie Monsieur le Colonel de agréer l'assurance de ma haute considération avec laquelle j'ai l'honneur d'être

Geo. B. March

Monsieur
Monsieur le Lieut. Col. Balogh

A szószerinti fordítás a következő:

Az amerikai Egyesült-Államok követsége.

Konstantinápoly, 1850. május 25.

Ezredes ur!

Az Egyesült-Államok kormánya az elmúlt február hóban felhatalmazott engem, hogy Kossuthnak és társainak Brüsszában följárljam az Amerikába való szállítást az amerikai nemzeti hajók fődélzetén, melyek épen elindulandók voltak az Egyesült-Államokba. Tudomásom szerint az időben csak egy menekült volt (Boeck őrnagy) Konstantinápolyban, a ki Amerikába akart kivándorolni és hajóra is szállt, a «Mississippi» nevű amerikai gőzerejű fregátra, mely ép akkor Konstantinápolyban volt. Február hó óta kormányomtól nem kaptam sürgönyt s minthogy a kérdéses hajók már eltávoztak, nem rendelkezem többé amaz eszközökkel, melyeknek segítségével a menekültek részére az Amerikába való kivándorlást elősegíthetném.

Okom van hinni, hogy az Egyesült-Államok kongresszusa a magyar és lengyel menekültek részére területbeli engedményeket tett; de minthogy erre vonatkozólag semminemű hivatalos közlést nem kaptam, nem vagyok abban a helyzetben, hogy ez engedmények nagyságáról és feltételeiről önnek felvilágosítással szolgálhas-

sak. Mindazáltal azt hiszem, hogy a terület, melyet minden egyes kivándorló kap, nem kevesebb 160 acresnél (körülbelül 64 francia hektár vagy 300 porosz kicsiny morgen) és hogy ez az engedmény semminemű föltételhez nincs kötve. Reményem, hogy az Egyesült-Államok kormánya rendelkezésemre fogja bocsátani amaz eszközöket, a melyek segítségével legalább a menekültek egy részének biztosíthatom a kivándorlást, s ez esetben nem fogok késni önt erről értesíteni.

Fogadja stb.

Amint tudvalevő, az amerikai kormány később egy ország nagyságu területet ajánlott fel Kossuthnak és a magyar emigráczió-
nak, hogy azon egy új Magyarországot alapítsanak. Kossuth azonban nem fogadta el ez ajánlatot.

Szegény öreg Kubinyi Lajos gyakran emlegette, hogy milyen nagy hibát követett el Kossuth akkor, midőn e területet el nem fogadta. Sokszor ismételte, hogy milyen boldogító volna a tudat, ha most tul a tengeren is volna egy Magyarország, egy testvérnép a mi népünkől, vér a mi vérünkől.

Hanem hát a költő megírta és a nemzet lelkébe van vésve, hogy:

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely.

K. E.

SZÉPIRODALOM.

Abrándos dal.

Hogy mink a középkorban éljünk,
Miért nem engedé az Ur,
Lennél te gazdag várkisasszony,
Én pedig vándor troubadour.

Atyád a leghatalmasabb gróf,
Övé sok régi, büszke vár.
Nekem nem volna semmi kincsem,
Csupán egy kard meg egy guittare.

Hogy szeretnék lángolóan,
Fölösleges tán mondani,
Csupán te rólad zengenének
Bús hangszeremnek dalai.

Éjenkint bolygnék várad alján
S guitarreom megpendíteném,
Te ablakodból kihajolván
Kendőd' lobogtatnád felém.

Száz ölről váltott légi csókok,
Szellőkre bizott sóhajok . . .
Nem tudom én, ha szenvedésünk
Vagy üdvünk volna-e nagyobb?

De szólal a kürt riadója:

*Föl, a ki férfi s kardhoz ért!
Isten veled lány, hadba szállok
A királyért, az Istenért!*

*És küzdenék, mint hóshöz illik,
Ki életéért nem remeg,
Mignem egy dárda által verné
Szegény szerelmes szívemet.*

*Ott halnék meg a csatatéren,
Neved lebegvén ajkamon;
Tudom, soká gyászolnál értem,
Édes szerelmes angyalom.*

*Gyászolnál éjsötét ruhával
S fényes könyűket ontanál,
És lassan-lassan hervadoznál
Mint ősz-időn a rózsaszál.*

*Éjjelben egyszer, holdvilágnál,
Elhagynám sírom börtönét,
S halkán megállva ablakodnál
Egy édes dalba kezdenék:*

*«Óh szerelem hulló virága,
Az élet csak fájdalmat ad,
Ha nem lehetél fenn a földön,
Jer, légy enyém a föld alatt!»*

*S te jönnél és követnél engem,
Hol szemekre éj borul...
Miért is nem vagy te várkisasszony,
S én mért nem vándor troubadour.
Inczédi László.*

A nyelv színező képessége.

Ha el akarjuk képzelni, hogyan keletkeztek nem ismert idők őshomályában az első nyelvek, csak a gyermekeket kell megfigyelnünk, mikor dadogni kezdenek. Bizonyára ilyen inartikulált, gyermekdadogáshoz hasonló hangokból fejlődött az első nyelv és mindenestre erősen hangszínező volt, mint a hogy a gyermekek ikerszavas beszédükkel öntudatlanul hangszínezésre törekszenek s mi is ikerszavakkal beszélünk velük, hogy könnyebben megértsenek. A papa, mama, baba, dada, pipi, ezeczo, kukuk és sok más szó az ugyanegy szótag megduplázása által vésődik a gyermek emlékezetébe. Ha e gyermekszókat közelebbről vizsgáljuk, rájövünk színező voltukra is, Igy p. *mama* helyett nem mondhatnók *pipi*, mert az *i*-t minden nyelv a tréfásnak, a kicsinynek kifejezésére használja s a *kicsiny* szót majd minden nyelv *i*-vel fejezi ki: *Μίχος*, minor, minimus, kicsi, little, petit, winzig, picciolo, malički sat. Lingg egyik költeményében előforduló légyneveknél szintén az *i* a kizárólagos hangzó. (Pirbiziris, Zipplipips.) Természetesen ez a hangszínező tehetség a gyermeknél öntudatlan s csak bizonyos természeti törvények szerint működik, úgy hogy bizonyos érzet, az érzékekre vagy idegekre gyakorolt bizonyos hatás a neki megfelelő hangokban nyer kifejezést. Igy lesz az édesnek, a kellemesnek *ü*, a komolynak *a* és a furcsának *i* a hangzója. De nemcsak a magán-, hanem a mássalhangzók is színeznek. Az *l* p. lágyaságot, puhaságot jelent, azért használja oly sűrűn a lágyabb éneket zengő walesi bárd:

Ah, lágyan kél az esti szél
Miltford öböl felé.

A kemény mássalhangzók e két sorban mindössze egy *t*-t találunk. Beh másképen hangzik Bürgernél a türelmetlen mén leírása:

Der rappe scharrt, es klirrt der sporn.

Itt csupa kemény mássalhangzó van: *r*, *p*, *s*, *sz*, *t*, *k*.

Sorba vehetnők a nyelveket s azt látnók, hogy az *ős* szavak, teszem a hangot kifejező igék, élénken színezik, a mit jelentenek. Ilyenek: brekeg, kuruttyol, mekeg, béget, bóg, hahotáz, jajdul, gágog, károg, kukorikol, csahol, vonit, sivit, züg, dördül, illan, morog, suttog, ság, csörtet, lobban, dördül, zörög, zizeg, csörög, ropog, kopog, roppan, bég, koppan, kong, ordít, suhog, nyikorog, csikorog, nyöszörög, hörög, kapar sat. Ki tudná mind felsorolni!

Nem kevésbbé fejezik ki a pillanatnyi érzetet az indulatszók. Hahó, valakire való rákiáltás a szabadban, ejha a gunyos kicsinylés, nini az élénk rámutatás indulatszava. S lehet-e hurrah-t másutt kiáltani, mint a hol a tenger morajlik?...

Sőt *l*-lki és tárgyi tulajdonságokat és helyzeteket is képes a nyelv festeni. Erre azonban pusztán a betűk színező képessége sokszor nem elég s a nyelv más eszközökhöz is kénytelen folyamodni. Erre valék a minden nyelvben feltalálható iker-szók, alliterációs szólásmódok és rim-játékok.

A költő, a ki művésze a nyelvnek, még jobban színezhet, főleg, ha tekintetbe vesszük, hogy még egy erős eszköze van erre: a ritmus, a metrum Számtalan példát idézhetnék arra, mi mindent képes a ritmus kifejezni.

Hamar a madarat! Csupa rövid szótag a gyorsaság kifejezésére. A régiek sok szpondéuszt keverték a hexameterbe a méltóság, komolyság, fájdalom kifejezésére; ellenkezőleg, ha valamit gyorsan akartak kifejezni, lehetőleg, a daktilusnál maradtak, mint azt p. az ismert Quadrupedante... kezdetű példa mutatja. Továbbá szpondéuszt használtak a régi klasszikusok az ötödik lábón szabály ellenére a váratlan, meglepő, vagy ünnepélyes jelzésére. Igy Vergil hexameterében: Constitit atque ocu-

lis Phrygia agmina circumspexit... a két vég-szpondéusz a körülnézést színezi Fazekas Ludas Matyi-jában az elpáholt

uraság nyögése, hogy meggyil kolták a hexameter végén szintén a szpondéuszok által van utánozva. Egy tagu szóval rendszeren olyankor végezték a hexametert, ha valami furcsát akartak mondani, teszem: Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. Itt hozzá az utolsó szótag még rimel is az utolsó előttivel.

Vegyünk újabbkori példákat. Czuczor ismeretes Szondi-jában (Mily had kel a drégeli völgyön el?...) a sok daktilus ropogása élénk, állítja a közeledő s harcra kész csapatok zaját. Petőfi a jambikus Egy gondolat bánt engemet... versében hirtelen daktilusokba csap át, midőn a csata hevében rohanó paripákról beszél. Endrődi a Vasuton című versében a daktiluszos sorok különböző hosszúságához folyamodik, hogy a vasut zakatolását, gyors futását élénkebben képzeljük el.

Ritmus és betűk egyaránt szerencsésen színeznek Bürger öme strófájában:

Wol schwellen die wasser, wol hebet sich wind;
Doch winde verwehen, doch wasser verrint.
Wie wind und wie wasser ist weiblicher sinn,
So wehet, so rinnet dein lieben dahin.

Színezhet a versben minden szó, minden betű, csak művésze válogatja. Festő legyen, a ki eset-el úgy le tudja festeni Rozgonyi-nét, mint Arany e négy sorban:

Csalog-tja csemegével
Muczi paripáját.
Lebke szellő lebegteti
Tengerzöld ruháját.

Még egy pár példa tolakodik föl emlékezetemben arra nézve, hogy a magán- és mássalhangzók összeválogatása mennyire képes a beszédnek megadni épen azt a hangot és azt a színt, a melyre szükség van,

Die schollen rollten stoss auf stoss. (Bürger.)

Rà zene zendül, kehely összecsendül. (Arany J.)
Magyar és lengyel deli tánczra lendül.

Heal holy light. (Milton.)

Zeneszó zendül, ide csendül,
Ide csillan a gyémánt, gyöngy, selyem. (Endrődi.)

Zuhogó ritmus a mozdonymoraj. (Kiss József.)

Si fractus illabatur orbis... (Horác.)

Goethe Mignon-jának Dahin, dahin kezdetű refrénjében a sok *i* mily érthetően tejezi ki a szegény cigányleány vágyát, sovárgását:

Dahin, dahin
Möcht' ich mit dir, oh mein geliebter ziehn!

Szóval, a nyelv, testünk e csodás hangszere s az ember e drága kiváltsága, a festő és a zenész munkáját egyaránt képes elvégezni s ha ihletett költő bánik vele, sejtenünk engedi, milyen lehet a szférák zenéje. A magyar nyelv különösen alkalmas a festésre és hangutánzásra. Vaktában választhatunk bármely szót (kivéve az elvont fogalmakat; mert ezeket nem lehet se színezni, se hangutánzással jelezni) s biztosak lehetünk benne, hogy ez legalább is oly kifejező, mint a neki megfelelő idegen szó; de sok esetben még színesebb és elevenebb. Azért van tán, hogy nyelvünkön mindenféle ritmus szépen hangzik: a klasszikus formák csakugy mint az alexandrinusok, a jambusok vagy az ütemes sorok.

Reviczky Gyula.

Párisi séták és képek.

II.

A Szajna másik oldalán.

Az esplanade des Invalides-on masiroznak a katonák. Szomorúan néznek ki; ez a mostani Franciaország egyik árnyoldala. Piszkos, czafatos alakok; rendetlen sorban lépdelnek előre-hátra; előttük egy borvirágos orru káplár nagyokat kiált; a buvetteben jobban megállja helyét. Az esplanade alján a háttérben az invalidusok palotája; mögötte magas kupola, mely alatt I. Napoleon nyugszik. Az ott a mult — ez itt a

HEGYI TÜNDEK.

jelen! A palota előtt régi ágyuk, a kapuban öreg csonka katonák kuporognak pipázva a napsugáron. Néha néha beszédbe ereszkednek valami kíváncsi idegennel, kinek nagyokat mondanak a régi hadi dicsőségről s gunyosollyal nézik az esplanade-on fel s alá rohanó csapatokat.

Nem úgy van most, mint volt régen!

Menjünk tovább; az esplanade reám mindig szomorú benyomást tesz. Én szeretem Franciaországot; azok a nagy öblös ágyuk pedig annyi mindenről tudnak beszélni, s aztán Sedan! S mi lesz Sedan után, ha így megy tovább? Talán rosszabb: dicsőséges hirtelen halál helyett lassu, elsenyedő végelgyöngülés. Egy második Spanyolország.

Ne adja Isten!

Az esplanade-ot elhagyva, térjünk be a rue St. Dominique-ba, a Faubourg St. Germain egyik legnagyobb utcájába. Két oldalán csak nagy kapuk, nagy falak és egyéb semmi. A palota mindig az udvar és a kert között van. (Entre cour et jardin). Az utcára így aztán csak a palota kőfala, közepén a nagy tölgyfa kapuval nyílik.

Ez jellemzi a francia nemességet. Nem keresi az olcsó hatást; a publikumnak egy nagy kapu, egy meztelen fal és egyéb semmi.

Ezek ismerik, hogy mi a «home» csak úgy mint az angolok. Itt e világban még létezik a házitűzhely csak úgy, mint akkor, midőn még az új szociális és nemzetgazdasági intézmények nem bontották fel a családot, elrántván alóla azt a talajt, a mely táplálja, a mely fentartja s a melyet a hit és az atyai hatalom összesége képeznek.

E körben még a régies gondolkodás menetét és a régi rajongást (ugv hiszem, így mondják ezt ma) találjuk. Meghalnak, de nem adják fel azt az eszmét, a melyért őseik verpadon veszttek el, még egy — miniszteri veres bársony, puha, mindennel bélelt székért se.

Hallatlan ósdiság!

Némely hôtélre nagy betűkkel a tulajdonos család neve van a kőbe vésvé; így például itt látjuk egyikét a legnagyobbaknak a Hôtél de la Rochefoucauld d'Estissac'-ot. Ide már nincs messze a St. Clotilde temploma, a hol a Faubourg gyermekeit keresztelik, a házasságokat kötik s a gyászmiséket tartják.

Egy egyszerű újabb gótikus templom.

Álljunk meg előtte tán látunk valamit. Egy nehéz, régies kocsik állott meg lépcsői előtt; egy öreg asszony és unokái léptek ki belőle; mind gyászban; velük egy fiatal sápadt asszony; tavalý ment férjhez; a Pyrennei hegyekben volt nászuton férjével, a ki egy havast akart megmászni; de rosszul lépett s másnap ott feküdt a fogadó nagytermében kiterítve halva. Szerelmi házasság volt. Ma van halálának első évfordulója. Gyászmise lesz érte. A férj családja és özvegye most ment be a templomba, az orgona hangja hallatszik ki az előtte levő kis squarre. A nap aranyos fényvel hinti be a most zöldelő fákat, melyeknek gályain csiripelnek a verebek. Egyik másik kíváncsian száll fel a templom csucsives ablakáig s ott teli torokkal hirdeti az élet boldogságát; odabenn pedig a fiatal asszony megtört lélekkel hallgatja a «de profundis»-t.

Most a templom ajtaját egy erős kéz rántja fel. Egy rue de Grenelle-i meggazdagodott fűszeres özvegye lép ki rajta. (C. Dubois et comp. özvegye.) Most is ott lakik még, a hol firmáját 30 évig hintázta a külvárosi szél; jól esik neki és millióinak a faubourgi levegő. Nagy büszkén lépdel le a lépcsőkön, arca majd kicsattan az egészségtől, kötött keztyűin keresztül villog nyolcz gyémánt gyűrűje (25 ezer frank értékben — a városrészben minden gamin tudja). A templomtól két lépésre egy falúba öreg asszony szólítja meg alamizsnáért; a fényes jelenség ráfordul erősen, harsányan, épen úgy, mint mikor fűszeres legényeit igazgatta s tovább megy. Aztán eszébe jut valami, körülnéz, s látva, hogy az utca tele van, egy 5 frankos darabot dob oda neki a kövezetre, egyet ránt nehéz bársony bundáján s lehető méltóságos lépésekkel tovább megy.

Utána egy fekete ruhás szegény douairière jó; fia a szegény asszony összes vagyonát a boulevardon verte el, s aztán agyonlőtte magát; most épen érte volt imádkozni.

Ez nem várta, hogy megszólítsák alamizsnáért, ő tudja, mi a boldogtalanság; mosolyogva nyomott valamit az öreg asszony kezébe. Ezek ismerték egymást, a koldusasszony vissza mosolygott s midőn már a másik messze elment, akkor is utána nézett, s azután lopva egy könnyet törölt ki bágyadt szeméből. A gyászmisének vége van, a kocsik is előállott, a gyászoló család egymásután lép a kocsiba, utoljára az özvegy; diadalmas mosoly van arcán.

Meg lett vigasztalva.

Ez már itt más világ, mint ott az opera körül. Akkor tűnik ez igazán szemünkbe, midőn ez oldal főterére, a boulevard St. Germainre lépünk. A keret ugyanaz, mint a tuloldalon volt, a kép más. Ugyanazok a széles aszfalt járók, ugyanazok a magas fák és a barakkok, mint a nagy boulevard-okon, de azért más világ ez. — Ez az érem másik oldala. Ez az a Páris, melyet az idegenek oly kevésbé ismernek. E környék alakjairól alig tud valamit a baedeckeres utazó. Pedig ez Páris komoly oldala. Erre van a hit, erre a tudomány; erre vannak a tudományos intézetek, társaságok, erre a muzeumok, erre van a komor Faubourg St-Germain, erre vannak a zárdák s a jótékony társulatok.

Aztán ezek mellett mint egy ide tévedt része a tuloldalnak, a quartier latin, az a negyed, hol a párisi ifjuság lakik, a hol az ifjuság tanul és nem tanul.

Igy aztán a Sorbonne, a Collège de France s az Université catholique mellé odasorakozott a Closerie des Lilas.

Legjobban megkapjuk a másik oldal képét, ha e világot a rue du Bac és Boulevard St. Germain sarkán, aztán meg a boulevard St. Michel torkolatánál megfigyeljük.

Uljünk a rue du Bac sarkán levő kávéház elé. Az asztalok mellett leginkább fiatal jogászok; ez az université catholique-ból, amaz az École Libre-ből jó; mind sötétben öltözve, nagy bőrtáskákkal hónuk alatt. Itt nincs az szokásban a füzeteket szorgosan eldugni, itt a tanulás nem szégyen!

A rue du Bac-ban óriási tolongás; erre megy az ember a Bonmarchais-ba (a világ

egyik legnagyobbszerű áruraktárába, a hol mindent kapni) egyes délutánokon Páris tuloldaláról ezer számra érkeznek az emberek, omnibuszon, gyalog, kocsin, hogy az újdonságokat megtekintsék. — Ez utca aztán a Faubourg St. Germain főtere is; a Faubourg főutczái belé nyílnak; a rue de Varennes, a rue de Grenelle, de l'université etc. mind erre fekszenek.

Nagy, nehéz, régies kocsik nagy lovakkal, lassan haladnak el, benne öreg matiózok, fiatal leányok; e mellett óriási sárga omnibuszok, rendesen zsufolva, néha a Bon-marchais egy nagy hirdető kocsija, mely áruikat viszi szét a város minden irányába. Siető emberek. Ez itt egy egyetemi tanár; fekete ruha, simára borotvált arc, kabátján a becületrend veres szalagja; (megjegyzendő, hogy e kis veres szalag tulajdonosainak minden kabátjára, még hálókabátjára is fel van varrva).

Rá néz a rue du Bac sarkán lévő nagy órára; úgy látszik, még korán van előadására menni, s így leül a kávéház elé a pár étudiant asztalához, kik tiszteletteljesen állnak fel, aztán vigan, úgy mint azt jó ismerősök szokták tenni, beszélnek mindenről, ugylátszik, most a legutóbb hozott törvényeket vitatják meg, a tanár aztán egészen beléhevül a törvényezikk magyaráztatásába. Itt atyai viszonyban vannak a tanárok tanítványaikkal; itt a tanárok nem megközelíthetetlenek; a minek különben egyszerű oka az, hogy nem tekintik mellékfoglalkozásnak az oktatást, és nem első lépcsőjéül a további carriére-nek a tanári állást. De hát sajnos, nem mindenütt van ez így.

Tízet ütött, a tanár és tanítványai kifizették az elköltött bavaroise-okat, és elindultak az école libre felé. Egy csapat tanulónó szintén ez irányban haladt, a Sorbonne-ba mentek; egy rövidhaju majdnem férfiasan öltözött, éveinek számánál fogva valószínűleg tapasztalt hajadon vezette a csoportot. A többiek nagy áhitattal hallgatták szavát. Egy filozófiai kérdést fejtegetett; az «au delá»-ról volt szó. Abban úgy látszik, megegyeztek mind, hogy «au delá»-nak kell lenni, mert a szerelemről azt mondják, hogy örök. Asszonyok ítélete! A nézletpont mindig ugyanaz s e nézletpontból mindig a «rózsaszinbe» látnak, s ezért azt hiszem, hogy objektív tudós nőből soha se lehet.

«Rue du Bac». — Egy omnibusz megállt, conducteur-je harsány hangon kiáltja most a számokat egymásután, a ki kisebb számot váltott a bureau-ban, az hamarabb bejut, aztán, a mint tele van, elkiáltja magát «Complet», felcsapja az omnibusz-fedelén a kis táblát s a nagy jármű szörnyű robajjal tovább gördül a pont royal felé.

Mellettem most három leány egy társalgónóval ment el; a rue de Varennes-ből jönnek; sötétbarna bársony ruha, sötétbarna kucsma, igen egyszerű toilette-ek, egyszerű megjelenésű, igazi fiatal leányok; semmi abból a túlférfias modorból, a melyet most a leányok mindenfelé öltenek. Sok ember fordult utánok vissza, mert igen szépek voltak; de egyiknek se jutott eszébe, hogy olyan megjegyzést tegyen, a mely a társalkodónét nagyobb sietésre készítette volna.

Sokáig utánuk néztem, addig mig szemlélődésemből két idősebb hölgy lármája fel

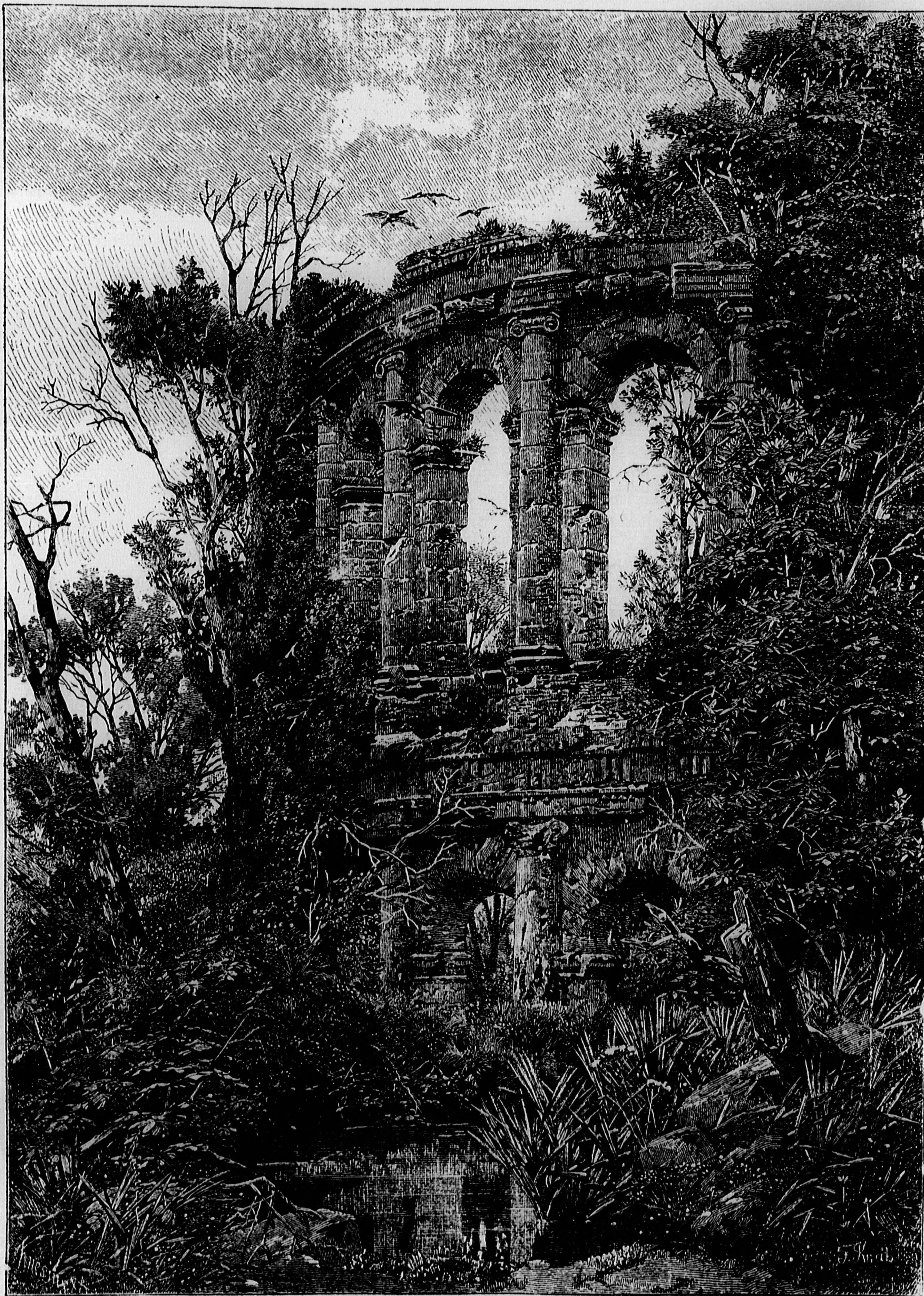

A SZERELMESEK BABONAJA.

telekkönyveinkben. És ez itt előadott rendszerből származtak részben a magas osztalékok; mert a takarékpénztárak nem azt tüzték ki céljukul, hogy a közvetítő szerepét vigyék a kölcsönadó és kölcsönvevő között, a mi tulajdonképeni hivatásuk

Ezzel ismertettük a takarékpénztári részvénytőke után fizetendő nyereség egyik forrását; van azonban ennek még egy másik forrása is, a mely lényegesebb az előbbinél s a mely a takarékpénztári betétekből származik.

lyes és meg nem támadható; mert hisz az alapítók előtt a közérdeken kívül saját érdekük is ott lebegett. De nem helyeselhető az, hogy a betétek forgatásából származó összes nyereséget is ugyancsak a részvényesek kapják. A legtöbb takarékpénztár, fizet a betétek után 4—6%-ot, a a betéteket pedig 6—12% ra kamatoztatja. Ama nyereséget pedig, mely a betét után fizetendő kamaton kívül megmarad, a részvényesek között osztja el. Vizsgáljuk meg a dolog ez oldalát, vajon helyes-e ez eljárás? Indokolható-e az, hogy a midőn X

HEGYI ROMOK.

lenne, hanem minden erőfeszítésük oda irányult, hogy minél magasabb osztalékot juttassanak a részvényeseknek, természetesen a kölcsönvevők hátrányára; mert minél magasabb volt az osztalék, annál magasabb volt a kölcsönök után fizetendő kamat és megfordítva.

A takarékpénztárak kétféle természetű tőkét adnak kölcsön. Elő sorban a befizetett részvénytőkét, másodsorban a betéteket, a melyek sokszorosan meghaladják az előbbit. Hogy a részvénytőkéből származó nyereség teljesen a részvényesek között osztassék ki, az kétségbevonhatatlanul he-

pénztár, fizet a betétek után 4—6%-ot, a a betéteket pedig 6—12% ra kamatoztatja. Ama nyereséget pedig, mely a betét után fizetendő kamaton kívül megmarad, a részvényesek között osztja el. Vizsgáljuk meg a dolog ez oldalát, vajon helyes-e ez eljárás? Indokolható-e az, hogy a midőn X

ÁLTALÁNOS SZEMLE.

UDVAR és ARISZTOKRACZIA.

A király ő felsége Ischlból e hó végén vagy a jövő hó elején a toszkánai nagyherceg abtenai fenyveserdejébe megy őzvadászatra. Innen az uralkodó Gillingba utazik s aztán Gasteinba megy a német császár látogatására.

József főherceg fiai: József és László főherczegek Holdházy apátkanonok kíséretében viszonzták Császka György szepesi püspök savniczi várkastélyában ama látogatást, melyet a püspök e hó 8-án tett a főherczegeknél Tátrafüreden. A fiatal főherczegek az egész napot a püspöknél töltötték s csak este felé utaztak vissza Tátrafüredre.

Milán szerb király augusztus végével ismét a fővárosba érkezik, s a margitszigeti fürdőt fogja használni. József főherceg elkészítette kastélyának alaprajzát, s azt elküldie Milán királynak, hogy a helyiségek közül választhasson. A kastély átalakítását már most megkezdték, a leosztás czélszerűsége végett.

Beatrice angol herczegnő közelebb tartja esküvőjét Battenberg Henri herczeggel, ki a királynétől nemcsak a fenség czímet, hanem a térdszalagrendet is megkapja. Az esküvőre Eugenia császárnét és a német nagykövetet is meghívták. A herczegi arának több oldalról küldöttek ajándékot, így East Cowes városa négy kötet klasszikus zeneművel kedveskedett, a mely pompásan van kiállítva. Newport polgármestere a Staunton-féle illusztrált Shakespeare diszkiadását nyújtotta át tölgyfa szekrényben, melyen a város czimere pompázik. Nyugati és keleti Cowesben az esküvő napját ünnepnapnak tekintik. Számos adakozás történt már, hogy az esküvő napján a szegényebb sorsú öreg embereket megvendégeljék, az iskolás gyermekek részére pedig teát készítsenek.

Andrássy Gyula gr. és neje erdélyi birtokukra utaztak; a kolozsvári pályaudvaron rokonai és Concha Győző egyetemi tanár fogadták őket. A gróf neje Bánffy Bélánénál pihent meg, azután négyes fogator kihajtatott a hesdái vadászkastélyba, hol több hetet fognak tölteni.

A bajor király évi czivillisztája 4,231.044 márka, vagyis az állam brutto bevételének 2 százaléka. II. Miksa királynak 5 százalékkal kevesebb czivillisztája volt, s ebből évenként fél milliót kellett adnia atyjának, mégis fényes udvartartása volt, sokat utazott, milliókat áldozott művészeti czélokra s ennek dacára 16 évi uralkodása után több milliót hagyott hátra. Utódjának pazar költségei azonban teljesen tönkretették az eddigi rendezett viszonyokat, a színházakra, a Wagner operákra, a fantasztikus XIV. Lajos korabeli várak építésére kiadott milliók a czivillisztát valósággal kimerítették. A jelenlegi király sokkal többet költ, mint a mennyi jövedelme van. A München közelében épített Herrensimsse nevű kastélya, melyet ezelőtt mintegy 12 évvel épített, több mint 30 millió forintba került, pedig a kastély még most sincs egészen felépítve. Lindhof és a még be nem fejezett Neuschwanstein kimondhatatlan összegeket emésztettek föl. A falkenfelsi kastély tervét most készítették el, a munkálatokat meg is kezdték s azok, a kik a terveket látták, azt állítják, hogy ez az új palota még sokkal többbe fog kerülni, mint az előbb említettek. Az épületek fentartása is oly órási pénzbe kerül, hogy a kincstár nem bírhatja meg. Szóval, a bajor király nem ismeri a pénz értékét. A királyi szállítók, kézművesek, gyárosok, mesteremberek kénytelenek évekig várakozni, míg pénzükhöz jutnak. A király most már teljesen hitelre dolgozik. 1884-ben a királyi hite-

lezők, a kézművesek, gyárosok stb. annyira boszankodtak, hogy nem tudtak pénzükhöz jutni, hogy már a nyilvános botránytól lehetett tartani. E furcsa dolgokat ugyanis az egész országban szeltében-hosszában beszéltek, s a király azon a ponton áll, hogy nem kap udvari szállítókat. Végre három müncheni bankkal 8 milliónyi kölcsönt kötöttek. E 8 millió kölcsönből a hitelezőket kellett volna kifizetni, de ez csak részben történt. Sok mesterember még ma se kapta meg pénzét, s a királyi pénztár ma még nagyobb zavarban van, mint a nyolcz milliós kölcsön felvétele előtt.

Az olasz udvari körökben már most beszéd-tárgyát képezi, hogy a flandriai gróf legidősebb leányát, tehát Stefánia trónörökös nő unokahugát szemlélték ki olasz trónörökös nejeül. Az eljegyzés csak négy év múlva fog végbemenni, mikor a herczeg huszadik, a herczegnő pedig tizen-nyolczadik évét betöltötte.

Wodianer Mór báró az ismert bankház tulajdonosa a főrendiháznak s a kereskedelmi téren kitűnő szakember, meghalt. Hült tetemeit a p. szandai családi sírboltban nagy részvét mellett helyezték örök nyugalomba.

Salisbury lord, az angol miniszterelnök, egyik leggazdagabb nemese Angliának. Évi jövedelme két és fél millió forint, melyhez azonban hosszas per után jutott, melyet atyja ellen viselt, ki azonban a pör folyama alatt elhalt. Idősebb fivére és apja halála előtt lord Salisbury nem épen fényes viszonyok közt élt. Hogy valami jövedelemre tehessen szert, cikket irt hirlapok számára. A politikán kívül kedvencz foglalkozása a vegyészet, a melyben meglehetősen tájékozott. A Salisburyek őse sajkás volt a Themsen.

Stawenow lovag petroleumforrásokat kutatott fel Dályon-Ujfalu határában Zsibó mellett. Az alapmunkálatok befejezése után hálaisteni tisztelet volt, melyen a környék értelmisége nagy számmal volt képviselve. Az ezután tartott diszlakomán Stawenow lovag a királyra mondott szép felköszöntőt.

EGYHÁZ.

Simor János bibornok herczeg-primás ötven éves áldozásának jubiléumát készülni megülni Székesfehérvár városa, mely alkalomból a herczeg-primás életnagyságu arczképét függesztik fel a városi tanácsteremben. A polgármester ez ünnepély megtartásához a primás beleegyezését kérte ki, ki ez ügyben a polgármesterhez a következő levelet intézte: Nagyságos királyi tanácsos és polgármester ur! Mult hó 26-án 5216. sz. a. a nemes város közönségének megbízásából hozzám intézett szives soraira válaszolva először is benső köszönetemet fejezem ki amaz érzelmek tolmácsolásáért, melyeket jövő évben betöltendő ötven éves áldozásom alkalmából a nemes város közönsége irányomban nyilvánosan tanusítani szives volt. — A bizalom és szeretet e nyilvánulása hasonló érzelmeket költ fel bennem, igazabban alkalmat nyújt arra, hogy a szülővárosom iránt kezdettől fogva táplált vonzalom bennem megerősödjék s a szeretettel párosult ragaszkodást ezennel szívem bensejéből viszonzom. De mindazért, mit nagyságod a nemes város közönsége nevében ez alkalommal is érdememül ró fel, a gondviselést illeti a hála; mert csupán és egyedül istennek köszönhetem hosszú életemet és azt, hogy határtalan kegyelméből az emberiség lelki és némileg anyagi javainak gondozásával megbizattam s tőle e kötelesség teljesítésére erőt és alkalmat nyertem. Ha tehát a nemes város szándoka az, hogy isten dicsőítésére, a szív és észnek a mindenhatóhoz való vezérlésére az isteni gondviselés iránti hálám bizonyítására egyrészt nekem nyujtas-

versenyre és sulyemelésre hívja fel mindama magyar műkedvelőket, kik a testgyakorlati ügy érdekében fáradságot nem kímélnek a kitűzött babérért sikra szállani. Eddig a versenyekre 11 egylet jelentette be közreműködését, azonkívül sok külföldi atléta, többek között Baddeley és Lolton uszóbajnokok, a kik a víz alatt bámulatos hosszú ideig rendkívüli sebességgel haladnak.

A szabadkai tornaegylet közelebb megtartott választmányi ülésén egyleti pénztárnokká a leköszönt Kirner Dezső helyébe egyhangulag Hakker Adof ur választott meg. A palicsi versenypálya állandósítása elvben kimondatott és egy hármás bizottság küldetett ki, hogy a városi hatósággal érintkezésbe lépjen a pálya költségeinek fedezése végett. Felvételét két új versenypont is, melyek következőleg állapították meg:

Vasparipa (Bicycle) verseny. Lassu verseny. Nyitva minden magyar és osztrák veloczipéd-klub tagjai számára. Távolság 100 méter. Győztes az, a ki legutoljára érkezik a célhoz. A géppel megállani s a kitűzött irányból eltérni nem szabad; a ki verseny közben a géppel elesik, a versenyt nem folytathatja. Minden versenyző egy méter szélességű pályán hajt, melynek határai a versenypályán meg lesznek jelölve. Eme határ érintése diszkvalifikációt von maga után. Egyszerre csak legfelebb öt versenyző indítatik, több résztvevővel az indítás két csoportban történik s a győztesek új versenyben döntenek el a verseny sorsát.

Gyorsfutás. Nyílt verseny. Táv. 913 méter. Díjak: elsőnek az egylet ezüst érme és tiszteletajándék, ha a távot 11 másodpercen belül futja meg; másodiknak, ha a távot a kitűzött időn belül futja be, bronz-érem adatik.

Az általános versenyszabályok a következő pontokkal egészítették ki, u. m.:

1. Versenyre csak műkedvelők (amatőrök) bocsáttatnak. 2. Fizetést huzó egyleti művezetők, alkalmazva levő tornatanítók, a kik fizetést huznak vagy már huztak; s mindazok, kik hasonló minőségben fizetésért működtek vagy működnek, az összes versenyekben való részvétel alól kizárva; a szabad tornázásban azonban részt vehetnek és díjat is nyerhetnek.

Minden versenyző, 10 percczel versenye előtt, köteles a versenytér belső részén kijelölt versenyzők helyén megjelenni s ezt csak akkor szabad elhagynia, ha már többet nem versenyez. — A ki eme szabályt meg nem tartja, a versenyzéstől eltiltatik s «nem induló»-nak tekintetik.

A versenypálya elkészítésére Vermes Lajos egyl. titkár, Fellegi Antal egyl. jegyző és Izcsecszkul Leó egyl. művezető küldetnek ki.

A VI. német tornász-ünnepély e hó 18-án kezdődött meg Drezdában. A tornászok ünnepélyes felvonulása gyönyörű idő mellett ment végbe. A diszmenetben mintegy huszezen vettek részt. A király és a királyné, kik a palota erkélyéről nézték az ünnepélyt, lelkes tüntetésben részesültek. Roppant néptömeg nézte a két órán át tartott felvonulást és a tornászokat viharoskiáltásokkal üdvözölte. Délután a királyi pár is megjelent a tornászok díszcsarnokában, hol az ünnepélyt tartották.

sék általa alkalom, másrészt pedig a jelen és utó kornak adassék példa az istenben, mint minden jónak és boldogságnak s így a haza és szülőföld iránti szeretetnek főforrásában való erős hitre, — nem lehet ellenvetésem, hogy a nemes város tanácstermében csekély személyem képmása elhelyeztessék. Meg nem szűnök kérni istent, hogy áldja meg a t. város közönségét teljes áldásával: tegye azt családjaikban, egyéneikben, különbség nélkül boldoggá; virágoztassa fel a nemes várost erkölcsileg és anyagilag s erősítse meg a jót, a hazaszeretet, rend és polgári erény élvezetében és gyakorlásában. Fogadják még egyszer szíves megemlékezésükért meleg köszönetemnek, állandó vonzalmannak és jó akaratomnak igaz kifejezését és legyenek meggyőződve arról, hogy a mig isten éltet, a nemes város érdekeit a legélelkebb részvétellel fogom figyelemmel kísérni. Fogadják nagyságod is kiváló tiszteletemnek és újított köszönetemnek nyilvánítását. Esztergom, 1885. július 11. hgprimás Simor János s. k.

A bibornok-vikárius a napokban szentelte föl Mons. De Merinót püspökké. A monsignor egykor a san-domingói köztársaság elnöke volt. Az ünnepélyes szertartáson jelen volt Collin de Paradis is, a san domingói köztársaság vatikáni rendkívül köve.

A váci egyházmegye legújabb körlevele közli a pápa brevét, melyet a római szemináriumban előadandó tudományokról bocsátott ki; továbbá a párisi bibornok-érsekhez intézett pápai levelet és a kongregáció concilii Tridentini határozatát, mely szerint az illető ordinárius beleegyezése nélkül egyházi férfiaknak méltóságokat adományozni nem szabad.

A Győry Vilmos halála következtében megüresedett ág. evang. magyar egyház lelkesítő állomásának betöltése, szeptember végén vagy október hó elején fog végbemenni. Eddig a következő jelöltek emlegetik: Zelenka miskolci, Lanko kecskeméti és Scholz budai lelkészeket és Korbély Géza mostani adminisztrátort.

Az alby-i és toursi érsek levél útján közölték a pápával, hogy hozzájárulnak a párisi bibornok-érsekhez intézett leveleiben foglalt elvekhez.

HADSEREG.

Rudolf trónörökös július 15-én szárnysegéde, Wohlgenuth korvett kapitány kíséretében a brucki táborba utazott és a 44. gyalogezred fölött szemlét tartott, melynek végeztévé visszatért Laxenburgba.

A polai hajóhadgyakorlatok július hó 15-én befejeztettek. A következő napon a regatta és tengerészek által rendezett ünnepély volt. A tengerészeti főparancsnok napiparancsában ő felsége nevében köszönetét és elismerését fejezi ki a hajóhad összes parancsnokainak, a tisztikarnak és a legénységnek a kitűnő szolgálatért. A tengerészeti főparancsnok törzskarival együtt elhagyta a központi kikötőt.

Az ausztria-magyarországi nagy katonai hadgyakorlatokon a francia hadsereg részéről jelen lesznek: Fay tábornok, a 14. gyalog sereged parancsnoka, l'Espée százados, a 6. dragonos ezredből, a 11. tüzérezredből, de Salles ezredes, a bécsi franczin nagykövetség első attachéja és Blanche százados, az említett nagykövetség második katonai attachéja.

A bodentavi ünnepélyt ülték meg e hó 19-én a Konstanzban állomásozó helyőrségek tisztikarai. Este három zenekarral Mainau szigetére mentek, hogy Vilmos császárnak bemutassák hódolatukat. Vilmos császár kocsin hajtattott végig az arezvonat előtt. Az itt állomásozó ezred ezredesének üdvözlő

beszédére, ki borral szolgált a császárnak, s kiemelte, hogy a Bodentavi-ünnepély jelentősége a bajtársi viszony ápolásában áll, a császár azt válaszolta: «Én is erre britek poharamat». Ezután a bádeni nagyherceg a német császár szövetségét, az osztrák magyar monarchia uralkodóját éltette.

A hadsereg köréből. Villez Frigyes altábornagy, a 35. gyalog hadosztály parancsnoka, ez állásától felfmentetett és helyébe Hillebrandt Antal vezérőrnagy, a 40. gyalogdandár parancsnoka, egyelőre jelenlegi rangjával neveztetett ki a 35. gyalog hadosztály parancsnokává; — Wellenborni Fischer Károly vezérőrnagy, a 15. lov. dandár parancsnoka, hasonló minőségben a 40. gya. dandárhoz helyeztetett át és Weuse Ernő ezredes, a 11. sz. ulánus ezred parancsnoka, a 15. lov. dandár parancsnokává neveztetett ki. — Kopetzky Ede főhadbíró, a legfelsőbb katonai törvényszék előadója irodaigazgatója és a katonai főtörvényszék előadója, — Glaser-Rechtenhort ezredes-hadbíró, a katonai főtörvényszék előadója, a legfelsőbb katonai törvényszék előadója neveztetett ki.

IRODALOM.

Az osztrák-magyar monarchia irásban és képen. E hó 16-án az említett munka igazgatótanácsa a trónörökös elnöklelte alatt ülést tartott. Ennek folyamában a szerkesztők, Weilen és Jókai előadták jelentéseiket az irodalmi és művészeti munkák előhaladása tárgyában. Weilen kormánytanácsos értesítést adott az újonnan felhívott munkatársak s az azokkal Salzburgban és Linzben tartott értekezés felől. Jókai Mór ama szaktudósok neveit közölte a trónörökösrel, kik a népisme rész kidolgozásával a Magyarországot lakó minden nemzetiségre való tekintettel megbizattak. Ezután megállapították a tervrajzot és az első közlemény megjelenésének határidejét; az elárutás módoszatai iránt is Bécsben és Budapesten egyezmény jött létre.

MŰVÉSZET.

Ő felsége a király Hiekel Károly Antalnak «Az angol alsóház 1793-ban» című birtokában levő festményét lady Pagetnek, a Bécsben székelő angol nagy követ nejének ajándékozta, a «National Portrait Galleri» számára. A kép, melyen kilenczvenhat egyén van ábrázolva, 15 láb hosszú és 11 láb magas. A mű az angol alsóházat tünteti elő, a mint Pitt szónokol. Bourke államtitkár közelebb az angol alsóházban köszönetét fejezte ki a király iránt. «Meg vagyok győződve — ugymond — hogy az egész nemzet hálával adózik Ferencz József császár és király ő felségének kegyes és nagylelkű adományáért és hogy az ország azt, mint a nemzeti gyűjtemény egyik becses és érdekes darabját, hálás köszönettel fogadja».

A képzőművészeti társulat Tisza Kálmán miniszterelnöknek tíz éves jubileuma alkalmával diszalbumot fog átnyújtani, melyben a miniszterelnök életének nevezetesebb mozzanatai lesznek megörökítve eredeti aquarellekben és olajfestményekben.

Az országos daláregyesület igazgató választmánya a Király-himnusz-pályázat ügyében azt a határozatot hozta, hogy a legközelebbi, Pécsen tartandó közgyűlésre kell hagyni a további lépések megtétele iránti intézkedést.

SZÍNHÁZ.

A dalszínház egyik kiváló énekesnője, Bartolucci kisasszony közelebb beadta lemondását és megválni készül operánktól. Ez elhatározásának oka az a feszélyes viszony, a mely közte és a dalszínház másik primadonnája, Turolla Emma k. a. között már hosszabb idő óta létezik. Podmaniczky br. intendáns e lemondást minden észrevétel nélkül elfogadta, a nélkül, hogy a nálunk mondhatni megionosodott művésznőt csak egy szóval tartoztatta volna. A sajtó egyhangulag elítélte Podmaniczky ez eljárását s a színházi közönség osztozik a sajtó véleményében. Bartolucci tudvalevő egy nagy szorgalommal tanult magyarul, szerepeit magyarul énekelte, míg Turolla csak is olaszul énekel. A sajtó és közönség tehát méltán szólal fel a művésznő érdekében, ki nyelvtanulási szorgalma és szép éneke által a dalszínház kedvence lett. Kívánatos, hogy ez ügy kedvezően oldassék meg s a dalszínház Bartoluccit visszanyerje.

Blaháné Lujza asszony közelebb Hódmezővásárhelyen vendégszerepelt, a hol a művésznőt kitűnő fogadtatásban és lelkes ovációkban részesítették. A színház mindennap zsufolásig megtelt.

A nemzeti színház egyik legközelebbi újdonsága Shakespeare Antonius és Cleopatra című tragediája lesz, melyre már 4 év óta készül a nemzeti színház igazgatósága. Most végre a darab előadásra fog kerülni, s a szerepeket tegnap kiosztották. A czimszerepeket Nagy Imre és Jászay Mari személyesítik.

A népszínház igazgatósága Makróczy Jánostól, a «Becsület szegénye» népszínmű írójától «Fehér Anna» című történeti népszínművet fogadott előadásra. A darab Mátyás király idejében játszik s már az ősszel fényes kiállítással fog színi kerülni.

N Ő V I L Á G.

Ő fensége József főherceg leányai, Mária Dorothea és Margit főhercegnők egy bársonypárnát és kis asztalkendőt ajándékoztak a Klotild szerezet ház és a Mária Dorothea egyletnek, mely azokat kisorsoltatja. Az említett két ajándékdarabot a fiatal főhercegnők sajátkezűleg himezték s azok oly izléssel vannak kiállítva, hogy a műértő közönség nem győzi a munkát eléggé dicsérni. Mind a két munka az Andrassy-ut 130. számú házban van kiállítva, sok más tárggyal együtt, melyek fölötté érdekes gyűjteményt képeznek. Báró Atzél Béla két szobában rendezett ott kiállítást szönyegek, kínai és japáni cikkek, vázák, különböző porcellánokból és szekrényekből. E kiállítás központját azonban a főhercegnők által kiállított két himzés képezi. A beléptijegy tíz krajczár, egysorsjegy ára pedig ötven krajczár. Melegem ajánljuk a kiállítás megtekintését a közönségnek, a mely ilyen nemcsak jóteknőzéssel van összekötve. Koszorus költőnk, Jókai Mór ékeshangu felhívást szerkesztett, a melyben kiemeli a két nemesszívű főhercegnő szívjóságát, a kik a szegényekről és árvakőről megemlékezve, saját munkájokkal enyhítik a nyomort és segítik elő azok jólétét s egyuttal felhívja a közönség figyelmét a kisorsozásra. Ohajtjuk, hogy a sorsjátéknak oly gazdag eredménye legyen, mint a mily nemes volt a két ifju főhercegnő e szép tette, a mely nem szorul dicséretre.

Csak egy kézcsókot akart. A belga királyi család és Rudolf trónörökös nejével, Stefániával, antwerpeni időzésük utolsó napján a kiállítás osztrák osztályát tisztelték meg látogatásukkal; a tárlatba léptükkor a királynénak, Klementin hercegnőnek és Stefánia trónörökösnek gyönyörű szép és

meglehetősen terjedelmes virágbokrétákat nyújtottak át. A trónörökös, hogy a bokrétát átvehesse, a legyezőjét a szomszédságában álló asztalra tette és szerencsésen ott is felejtette. Egy fiatal, szépen öltözött 10—12 éves leánya — írja az Egyet. — ki a jelenetnek távoli szemlélője volt, az udvar távozása után oda rohant az asztalkához s ment a legyezővel a trónörökös-pár után és kecses-n meghajtva magát, átadta nekik az elfelejtett jószágot. Rudolf trónörökös mosolyogva tekintett a sietéstől neki pirult gyermekekre és nevéért kérdezte tőle. A leánya megmondta a nevét. A trónörökös erre kivett az erszényéből néhány aranyat és át akarta adni a gyermeknek. De ez ezt válaszolva «Köszönöm, fenséges uram, nem vagyok rászorulva, a szülőim jómóduak». — «Hát mivel háláljam meg előzőkenységedet?» — kérdezte tőle a trónörökös. — A kis leánya néhány pillanatig gondolkodott; aztán Stefániára vetve tekintetét, azt válaszolta: »Engedje meg, hogy fenséges nevének kezeit megcsókoljam, azét a nőét, kire mi belgák valamennyien oly büszkék vagyunk és kit fenséged elvitt tőlünk». A körülállók meghatottan hallgatták a leánya megeredt ékesszólását, Stefánia szemeiben könny rezdült meg s a gyermekhez lehajolva, homlokukon és ajkukon csókolta.

Életmentő hölgy. Nemes tettnek voltak tanui közelebb a Károlyi utcában járó kelők. Egy berkocsi egy játszadozó kis fiú felé vágatott. — A kocsis észrevevén a gyermeket, a lovakat fékezni akarta, de nem tudta: kiabálására azóban a gyermek mégis felugrott, de a helyett, hogy kitért volna, ijedségében egyenesen a lovak elé szaladt. Egy arra menő hölgy, épen midőn a kis fiú már majdnem elgázoltatott, a lovak elé ugrott s fél kezével megragadta a kantárt, másik kezével pedig a gyermeket rántotta vissza a lovak patái alól. A fiúcska ugyan meg volt mentve, de a derék nő, a nagy izgatottság következtében ajultan rogyott össze. Csakhamar azonban magához tért s folytathatta utját is. A derék hölgy özv. Hollóssy Sámuelné,

a csanádmezei főispáné, Lonovich Hollóssy Kornélia asszony sógornéja.

A kalap-tü ellen. A hölgyek kalapjaikat rendszeren egy hosszú, fekete gombbal ellátott tüvel szokták fejükhöz erősíteni, mely legalább is 20 centi méter hosszú. E divatban állandó veszély rejlik azokra nézve, a kik akár önkénytelen, akár nem, e hölgyek közelébe jönnek, mert könnyen megeshetik, hogy a tü kiszurja a közelükben elhaladó szeméit. Gyakran fordul elő, hogy gyermekek keserülnek meg ezt a veszedelmes divatot, mely ellen azért nem lehet védekezni, mivel a tü a csipke dudorok láthatatlanná teszik.

Tartalom: Milán király. — Néhai Károlyi István gróf emléke, írta Bolygó. — A nemesség képződése. I. — Párisi szalon, írta Regmeczi P. János. Kivándorlás, írta K. E. — *Szépirodalom:* Ábrándos dal, írta Inczédi László. — A nyelv színező képessége, írta Reviczky Gyula. — Párisi séták és képek, írta Neczpalli Justh Zsigmond. — Esküvő lóháton, írta Erdélyi Gyula. — *Közgazdaság:* Takarékpénztári betétek és osztalékok, írta Kovács Elek. — Sport. — Lótenyésztés és versenyek. — Vadászat és lövészet. — *Általános szemle.* Udvar és arisztokraczia. — Egyház. — Hadsereg. — Irodalom. — Művészet. — Színház. Névilág.

Képek: Milán király. — Hegyi tündér. — A szerelmesek babonája. — Hegyi romok.

Lapunk megjelenési idejét 10-ikére és 25-ikére azért tettük át, hogy a példányoknak a postai kezelés közben való elveszését megakadályozzuk.

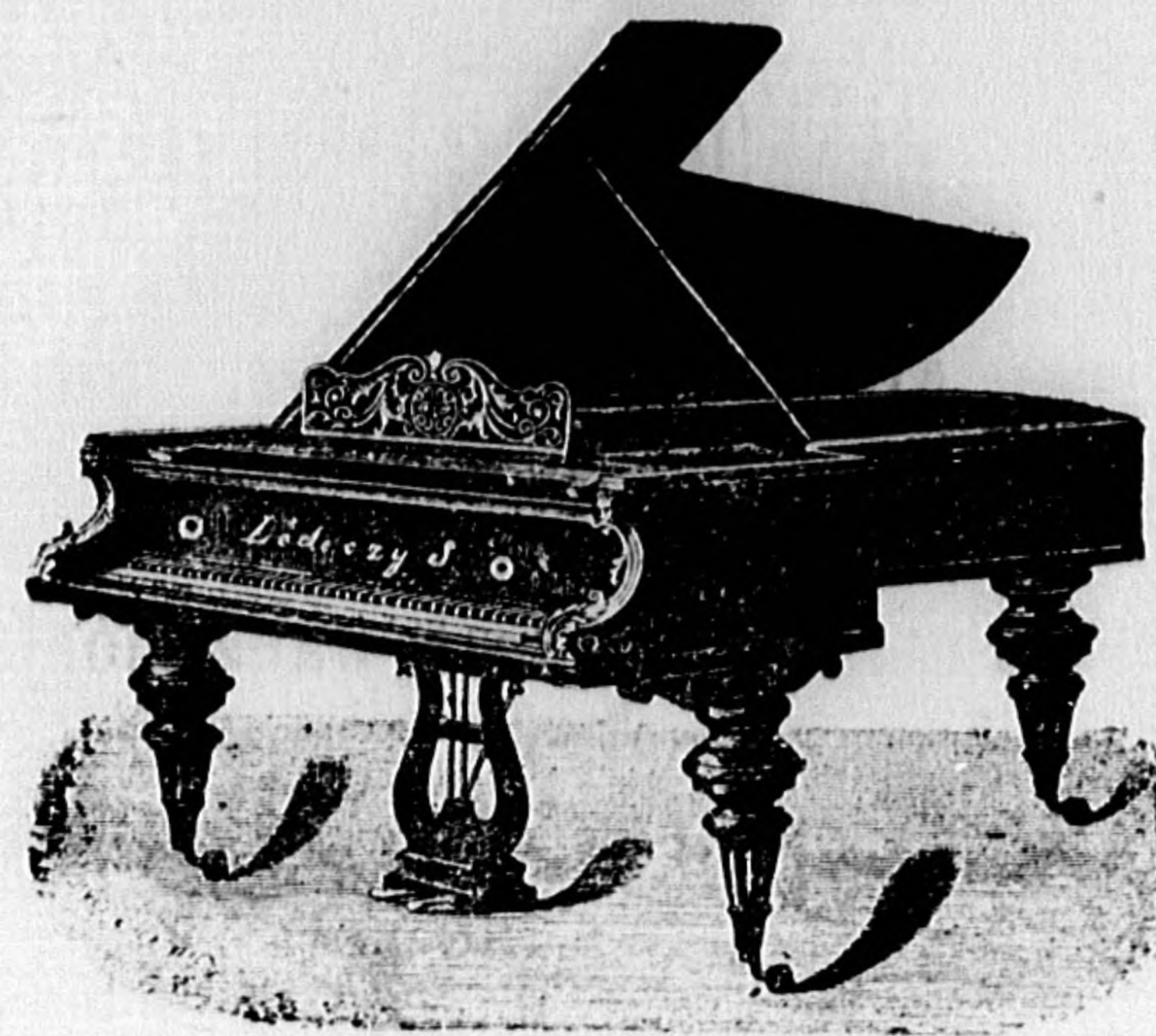
Ha igen tisztelt előfizetőinknek egyes példányok hiányzanak, sziveskedjenek erről kiadóhivatalunkat levelező lapon értesíteni s a reklamált számokat azonnal megküldjük.

Kiadótulajdonosok: Gr. Kreith Béla és Zarándy A. Gáspár.

LÉDECZY SÁNDOR

zongoragyáros

hatvani utca 8. szám

ajánlja a mai válogatott igényeknek megfelelő és dús felszerelt zongoráit a n. é. közönség becses figyelmébe. Külföldi és saját gyártmányu hangverseny-, ugyszintén rövid u. n. stuz zongorák a legjobb minőségben és jutányos áron kaphatók. Javítások és hangolások elfogadtatnak és vidéki megrendelések a legrövidebb idő alatt pontosan teljesítetnek.

Steinbach Sándor

kárpitos, diszitő és butorgyáros

Budapesten,

Ferencz-József-tér 6. sz.

az Európa szállóval

és lánczhiddal szemközt.

Több száz szoba asztalos- és kárpitos-butor folytonos készletben van.

Képes árjegyzék ingyen.

Fiókküzet: KECSKEMÉTEN.

Id. Müller J.

ürmös-kivonata

Kapható:

Budapesten, IV. rostély-u. 5. sz.

tea és finom sütemény-sütődeben

az «arany perecz»-nél

valamint az előbbkelő fűszerárusoknál.

Használati utasítás

a legjobb minőségű ürmös előállítására, mely minden időben elkészíthető és az egészségnek igen hasznos.

Mint hogy a legtöbb ürmöskészítők az édes anyagot musttal helyettesítik, úgy hogy az ily ürmös elvezése fejfájást és más kellemetlen bajokat okoz, minden ürmös-barátnak és nagyobb vendéglők tulajdonosainak évek óta megjobbitott.

Ürmös kivonatomat

a legmelegebben ajánlhatom.

1 iteze vörös borra 4 lat törött cukor és az ürmös-essenciából 4 kávéskanállal, hölgyeknek 1 lat cukorral több vétetik.

Ez a keverék

a legjobb és legegészségesebb ürmöst adja.

A ki egyszer essenciából készült ürmöst élvezett, soha más ürmöst nem iszik.

Vendéglő-tulajdonosok, kik ürmöst akarnak készíteni, 8 iteze borra egy palaczk essenciát és egy font törött cukrot vegyenek bele, mely a legjobb ürmöst adja.

Essenciám évek hosszaiig eltehető.

NB. Gyomor-elgyengülés, rossz étvágykor és görcsöknél, 1 vagy két kanállal ezen essenciából bevéve, a legjobb hatással van.

Legujabb időben ezen essenciámmal

a hideglelés ellen

kísérletek tétettek, és mint csodálatos jó gyógyszer bebizonyult.

Utazóknak - kik olyan vidéken utaznak, hol rossz bor vagy rossz víz létezik, ezen essenciám elkerülhetlen szükséges.

Egy falusi iskolában se hiányozzék ezen essenciám midőn rendszeren a gyermekek betegségei romlott gyomortól erednek és 1 kávéskanállal ezen essenciából beadva a gyermekek segítve van.

Minden nagyobb gyári és egyéb műhelyeknek essenciámat mint kellemes gyógyszert ajánlhatom.

Essenciám egy házban se hiányozzék, különösen falun, hol orvosi segély nem oly gyorsan található.

Egy palaczk ára használati utasítással együtt 50 kr.

Legkisebb küldemény 6 palaczk.

Egy 1 itezés palaczk ára 1 frt. 80 kr.

Egy 2 itezés palaczk ára 3 frt. 50 kr.

(Utánózás végett!)

Csak az az essencia az én gyártmányom, hol a palaczkon nevem be van öntve.

BUDAPESTI KALAUZ.

BANKOK ÉS HITELINTÉZETEK.

- Általános Magyar Muncipális Hitelintézet**
VI. ker. Sugár-ut 46. sz.
- Angol-osztrák bank fiókja**
IV. ker. Bécsi-utca 2.
- Budapesti Bankegyesület Részvénytársaság**
V. ker. Erzsébet-tér 18.
- Egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár**
központi osztály
V. Dorottya-u. 4.
budai osztály
II. ker. Fő-utca 2.
Józsefvárosi osztály
VIII. ker. Kerepesi ut 69. sz.
- Budapest III. ker. takarékpénztár**
III. ker. Lajos-utca 221.
- Budapesti Iparbank**
V. Józseftér 9.
- Első osztrák takarékpénztárral egyesült általános ellátási intézet**
magyarországi képviselősege
V. Dorottya u. 8.
- Első viszonylagos takaré- és segélyszövetkezet**
VII. Dohány-u. 3.
- Kereskedelmi takaré- és hitelszövetkezet**
V. Gizella-tér 2.
- Kisbirtokosok országos földhitelintézete**
IV. Károly-körut 10.
- Központi ipartársulati hitelintézet**
IV. ker. Váci-u. 8.
- «Lipót» takaré- és hitelegylet**
VII. Király-u. 39.
- Magyar általános hitelbank**
V. Nádor-u. 12.
- Magyar általános takarékpénztár-részvénytársaság**
V. József-tér 8.
- Magyar földhitelintézet**
V. Bálvány u 7.
- Magyar Jelzálog-hitelbank**
V. Erzsébettér 9.
- Magyar leszámító és pénzváltó bank**
V. Dorottya-u. 8.
- Magyar országos bank részvénytársulat**
V. Nádor-u. 9.
- Magy. országos központi takarékpénztár**
IV. Bécsi-u. 4.
- Osztrák földhitelintézet**
IV., Bécsi-u. 5.
- Osztrák magyar bank**
V., József-tér 2.
- Pesti hazai első takarékpénztár-egyesület**
V., Egyetem-u. 2.
- Pesti magyar kereskedelmi bank**
V., Dorottya-u. 1.

BIZTOSÍTÓ INTÉZETEK.

- Adriai biztosító társulat cs. kir. szab.**
IV. Váci-u. 9. saját házában.
- Anker**
élet- és járadékbiztosító társaság
V., Gizella-tér 6.
- Assicurazioni Generali**
biztosító intézet
V., Dorottya-u. 10.
- Azienda**
osztr. francia elemi és baleset-biztosító társaság magyarországi képviselősege
IV., Hajó-utca 2.
- Első magyar ált. biztosító társaság**
Budapesten.
IV., Vigadó-tér 1. saját háza.
- Foncière Pesti biztosító intézet**
V., Sas-u. 10.
- Gresham**
életbirt. társaság magyarországi fiókja
V., Ferencz-József-tér 5. és 6.
- Magyar-francia**
biztosító részvénytársaság
IV., Városház-tér 1.

SZÁLLODÁK.

- Angol királynő**
IV., Deák-Ferencz u. 1. sz.
- Aranysas**
IV. Ujvilág-u. 3. sz.
- Grand Hôtel Hungaria**
IV., Hid-utca 1.
- Erzsébet királyné**
IV., Egyetem utca 5.
- Európa szálloda**
V., Ferencz-József-tér 7.
- Fehér hattyú**
VII., Kerepesi-ut 4.
- Fehér ló**
VIII., Kerepesi-ut 15.
- Frohner szálloda**
V., Nádor-utca 22.
- István főherceg**
V., Akadémia-utca 1.
- London városa**
Váci-körut VI., 65.
- Magyar király**
V., Dorottya-utca 2.
- Nemzeti szálloda**
IV., Váci-utca 20.
- Orient szálloda**
VII., Kerepesi-ut 42.
- Pannonia szálloda**
VIII., Kerepesi-ut 7.
- Páris városa**
VI., Váci-körut 25.
- Széchenyi szálloda**
II., Lánchíd-u. 12.
- Tigris szálloda**
V., Nádor u. 5.
- Vadászkürt szálloda**
IV., Kis-híd-u. 5.

GYÓGYINTÉZETEK.

- Batizfalvi Samu dr.**
egyetemi magántanár
VII. ker., Városligeti fasor.
- Frank S. dr.**
nyilv. gyermekgyógyintézete
VII., Király u. 41.
- Vaskovics dr.**
vizgyógyintézete
I., Városmajor-u. 64.

FÜRDŐK ÉS FORRÁSOK.

- Császárfürdő**
III. Zsigmond-u. 31.
- Diánafürdő**
V., Ferencz-József-tér 3.
- Gschwindt-féle fürdőintézet**
VIII., Üllői-ut.
- Ráczfürdő**
természetes forrás és gőzfürdő
I., Hadnagy u. 2. és 4.
- Rudasfürdő**
természetes forrásfürdő
I., Rudasfürdő-tér 5. 6.
- Lukácsfürdő**
III. Zsigmond u. 31.
- Margitszigeti fürdő**
Margitsziget.
- Sárosfürdő**
I., Gellért-rakpart 40.

KÖZLEKEDÉSI INTÉZETEK.

- Ferencz-csatorna**
gőzvontatási vállalat
V., Mária-Valéria u. 10.
- Osztr. államvasut társulat**
magyar vonalainak üzletvezetősége
VI., Teréz-Körut 50.
- Első cs. kir. szab duna-gőzhajózási társaság**
Forgalmi igazgatóság
V., Rudolf rakpart saját ház.
- Magyar északkeleti vasut**
II., Lánchíd-u. 1.
- Magyar kir. államvasutak**
VI., Andrassy-ut 87.